

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
МАГІСТРАТУРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Допущений до захисту
Директор ННПО,
Ганич О.А. _____
« ____ » _____ 20__ р.

Випускна кваліфікаційна робота

Магістр
(освітній ступінь підготовки)

на тему **Вдосконалення механізму соціального захисту сімей з дітьми**
на прикладі управління соціального захисту населення Ясинуватської
РДА

Виконав (-ла): студент (-ка) 2 курсу, групи ДС 20-17
(шифр групи)

напряму підготовки (спеціальності)
"Управління та адміністрування", спеціальності 281 "Публічне
управління та адміністрування"
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Папанової К.Г.
(прізвище та ініціали) (підпис)

Керівник д.держ.упр., проф. Беззубко Л.В.
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Рецензент к.держ.упр., доц. Беззубко Б.І
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Рецензент Заступник начальника управління соціального захисту населення
Кривопляс О.О.
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Засвідчую, що у цій випускній кваліфікаційній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних посилань.
Студент _____
(підпис)

Покровськ – 2020 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
МАГІСТРАТУРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Освітній ступінь підготовки – **магістр**

Спеціальність **281 «Публічне управління та адміністрування»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННПО

_____ О.А. Ганич

« ____ » _____ 20__ р.

З А В Д А Н Н Я

на випускню кваліфікаційну роботу

_____ Папанової Ксенії Геннадіївни _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Вдосконалення механізму соціального захисту сімей з дітьми

керівник роботи Беззубко Лариса Володимирівна, д.держ. упр., проф.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом навчального закладу від «05»березня 2018 р.№125

2. Строк подання студентом закінченої роботи 10.02.2020

3. Вихідні дані до роботи Державний бюджет на 2020, 2021 роки, звіти Служби у справах дітей Ясинуватської райдержадміністрації, Соціальний звіт 2019 рік, Програма соціально-економічного розвитку на 2020 рік Управління соціального захисту населення Ясинуватської райдержадміністрації.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) :
розкрити сутність та поняття «соціальний захист»; проаналізувати стан соціального захисту в Ясинуватському районі Донецької області; запропонувати вдосконалення системи соціального захисту сімей з дітьми враховуючи міжнародний досвід.

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки за темою дослідження.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
ВСТУП	Беззубко Л.В.		
РОЗДІЛ 1	Беззубко Л.В.		
РОЗДІЛ 2	Беззубко Л.В.		
РОЗДІЛ 3	Беззубко Л.В.		
ВИСНОВКИ	Беззубко Л.В.		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та обробка літературних джерел	01.10.2019- 31.10.2019	
2	Написання першого розділу	01.11.2019- 30.11.2019	
3	Написання другого розділу	01.12.2019- 31.12.2019	
4	Написання третього розділу	01.01.2020- 31.01.2020	
5	Оформлення пояснювальної записки	01.02.2020- 10.02.2020	

Магістрант _____ Папанова К.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)Керівник роботи _____ Беззубко Л.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Папанова К.Г. Вдосконалення системи соціального захисту сімей з дітьми/ Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» - ДВНЗ ДонНТУ, Покровськ, 2020.

В магістерській дисертації розкрито сутність поняття «соціальний захист»; визначено основні законодавчі засади соціального захисту; надано перелік основних законів та нормативно-правових актів щодо соціального захисту населення України; надано характеристику державних механізмів соціального захисту населення; визначено механізм державного соціального захисту сімей з дітьми; проаналізовано стан соціального захисту в Ясинуватському районі Донецької області; надано характеристику загального стану соціального захисту сімей з дітьми в цьому районі; визначено види державних соціальних допомог сім'ям з дітьми; проаналізовано забезпечення державними соціальними допомогами сімей з дітьми; визначено проблеми отримання державних соціальних допомог; окреслено проблеми фінансування державних соціальних допомог; надано пропозиції щодо удосконалення нормативно-правової бази соціальної політики України; запропоновано вдосконалення системи соціального захисту сімей з дітьми враховуючи міжнародний досвід.

Ключові слова: СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ СІМЕЙ З ДІТЬМИ, ДЕРЖАВНА СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА, МЕХАНІЗМ НАДАННЯ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ДОПОМОГ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ

Список публікацій здобувача:

1. Беззубко Л.В., Папанова К.Г. Впровадження в Україні європейських принципів соціального захисту населення// Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю. - Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. - С 174.

SUMMARY

Papanova K.G. Improvement of the system of social protection of families with children / Graduation qualifying work for obtaining an educational degree “Master” in specialty 281 " Public management and administration " – DonNTU, Pokrovsky, 2020.

In the master's thesis the essence of the concept of "social protection" is revealed; identified the main legislative framework for social protection; a list of the main laws and regulations on social protection of the population of Ukraine; description of state mechanisms of social protection of the population is given; the mechanism of state social protection of families with children is defined; the state of social protection in the Yasinovat district of Donetsk region is analyzed; a description of the general state of social protection of families with children in the area; types of state social benefits for families with children identified; provision of state social assistance to families with children is analyzed; problems of obtaining state social benefits have been identified; problems of financing state social benefits are outlined; proposals for improving the legal framework of social policy of Ukraine have been provided; Improvement of the social protection system for families with children is proposed, taking into account international experience

Key words: SOCIAL PROTECTION OF FAMILIES WITH CHILDREN, STATE SOCIAL ASSISTANCE, MECHANISM OF GIVING GOVERNMENTS SOCIAL ASSISTANCE

Publication list:

Bezzubko L.V., Papanova K.G. Implementation of European principles of social protection in Ukraine // Reform of public administration and administration: theory, practice, international education: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference with international participation. - Odessa: ORIDU NADU, 2017. - P. 174.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 Система соціального захисту населення в Україні.....	10
1.1 Поняття сутності соціального захисту	10
1.2 Основні засади соціального захисту населення.....	13
1.3 Характеристика державних механізмів соціального захисту населення.....	18
РОЗДІЛ 2 Аналіз соціального захисту населення в Ясинуватському районі Донецької області.....	23
2.1 Загальна оцінка стану соціального захисту населення Ясинуватського району Донецької області.....	23
2.2 Забезпечення призначення і виплати державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми.....	29
2.3 Аналіз основних проблем соціального захисту населення.....	38
РОЗДІЛ 3 Вдосконалення системи державного соціального захисту сімей з дітьми.....	45
3.1 Перспективи розвитку і напрямки удосконалення соціального захисту в умовах євроінтеграції.....	45
3.2 Врахування міжнародного досвіду соціального захисту сімей з дітьми в Україні.....	52
ВИСНОВКИ.....	62
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	66
ДОДАТОК А СПИСОК НАУКОВИХ ПРАЦЬ	71
ДОДАТОК Б. ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ.....	72

ВСТУП

Наразі соціальний захист населення України розглядається в контексті розвитку ринкових відносин, глобалізації економічного та громадського життя, коли нові реалії суспільства замінюють старі та спрацьовані. Особливістю цього періоду є відставання розвитку та недосконала нормативна база, стандартів правового регулювання сучасних потреб суспільства. Це відставання найбільш вразливе у порівнянні з соціальними стандартами Європейських країн. Саме тому соціальна політика є визначальним напрямом внутрішньої політики держави, а її розвиток забезпечує високий рівень захисту прав людини, створює передумови для розширеного відтворення людиною своєї діяльності, а також суспільної системи в цілому.

Система соціального забезпечення є національною та будується з урахуванням рівня економічного розвитку держави, специфіки соціально-демографічного складу населення, історичних і національно-культурних традицій, функціонує на основі внутрішньодержавного правопорядку, жодна країна не можна ігнорувати того факту, що саме право на соціальний захист, його базисні умови мають відповідати міжнародним стандартам соціального забезпечення, які гарантують гідне життя кожній людині незалежно від статі, віку, тривалості перебування в певній країні. Усе це дозволяє говорити про актуальність обраної теми, особливо в умовах інтеграції України з ЄС і розроблення стратегії сталого розвитку.

Метою даного дослідження є розробка заходів щодо вдосконалення механізму соціального захисту сімей з дітьми.

Згідно мети в роботі визначені такі завдання:

- розкрити сутність та поняття «соціальний захист»;
- надати перелік основних законів та нормативно-правових актів щодо соціального захисту населення України;
- надати характеристику державних механізмів соціального захисту

населення;

- проаналізувати стан соціального захисту в Ясинуватському районі Донецької області.
- визначити види державних соціальних допомог сім'ям з дітьми;
- окреслити проблеми фінансування державних соціальних допомог;
- надати пропозиції щодо удосконалення нормативно-правової бази соціальної політики України;
- запропонувати вдосконалення системи соціального захисту сімей з дітьми враховуючи міжнародний досвід.

Об'єктом дослідження даної роботи є соціальний захист сімей з дітьми.

Предметом дослідження є вдосконалення механізму надання соціального захисту сім'ям з дітьми.

Теоретично-методологічною основою написання роботи послужили законодавча база щодо регулювання системи соціального захисту в Україні, наукова література з публічного управління та адміністрування, матеріали науково-практичних конференцій, методичні рекомендації.

Для досягнення мети роботи та виконання поставлених завдань застосовано добірне вивчення існуючого законодавства в сфері соціального захисту населення, методологічний аналіз системи соціального захисту в Україні, ознайомлення із зарубіжним досвідом та соціальними стандартами країн Європейського Союзу, пропозиції впровадження принципів соціального захисту країн ЄС в систему соціального захисту в Україні.

Розробки і пропозиції опубліковані в тезах у матеріалах Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю на тему: «Впровадження в Україні європейських принципів соціального захисту населення».

Магістерську дисертацію використано на практиці, матеріали і пропозиції впроваджено в діяльності управління соціального захисту населення Ясинуватської райдержадміністрації при підготовці бюджетних запитів на 2020-

2022 роки.

Отримані результати можуть бути використані для подальшого вивчення проблемних питань з надання державних соціальних допомог сім'ям з дітьми та системи соціального захисту в Україні в цілому.

Випускна кваліфікаційна робота включає зміст, вступ, три розділи з підрозділами, висновки, список використаних джерел становить 51 одиниць та додатки.

РОЗДІЛ 1

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

1.1 Поняття сутності соціального захисту

В Україні найвищою соціальною цінністю є людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканість та безпека згідно основного Закону нашої держави. Однією з умов розвитку успішної держави є забезпечення надання громадянам та особам, які знаходяться на її території на законних підставах гідних умов життя, отже питання соціального захисту на сьогодні дуже актуальне.

Наукові дослідження з питань соціального захисту та діяльності держави в цьому напрямку в своїх працях показали такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як В.Базилевич [1], І.Дьяконова [5], В.Москаленко [16], О.Палій [17], Л.Климанська, І.Малик, В.Савка, [9], А.Хоронжий [45], І.Михайловська [15], Дж. Груат, А. Гарсія [51]. Аналіз змісту цих праць, що присвячені дослідженню теоретико-методологічних і прикладних питань соціального захисту населення, механізмів його функціонування та розвитку, свідчать про велику кількість підходів, неоднозначних узагальнень, висновків, результатів та оцінок. Фундаментальний характер цієї наукової проблеми відзначається відсутністю єдиного підходу до трактування її методологічних засад. Саме це, визначає актуальність та необхідність її подальшого вивчення.

Метою даного розділу є теоретичне обґрунтування поняття соціального захисту, визначення його основних засад, характеристика державних механізмів соціального захисту населення. Поняття «соціальний захист» почали широко вживати лише на етапі переходу до ринку і як його атрибут, хоча в тій чи іншій формі соціальний захист завжди був притаманний українському суспільству. Багато людей ще й нині не сприймають термін «соціальний захист» щодо населення загалом, вважаючи, що він стосується лише осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах. Соціальний захист населення - це

система заходів, що гарантується і реалізовується державою для забезпечення належних умов життя, тобто матеріальної забезпеченості на рівні стандартів сучасного розвитку суспільства і вільного розвитку людини.

У різних країнах значення поняття соціального захисту дещо відрізняється. Наприклад у США цей термін належить виключно до пенсійної системи, у Великій Британії – до всієї системи грошової допомоги, у материковій Європі охоплює всю грошову допомогу та охорону здоров'я, в деяких країнах це поняття означає тільки соціальне страхування. Система соціального захисту населення України охоплює наступні напрямки: забезпечення надання усіх видів державних соціальних допомог особам, які цього потребують, соціальних гарантій, соціального страхування, проведення політики зайнятості та боротьба з безробіттям. Звідси і розходження в трактуванні цього терміну, як в західній так і в вітчизняній літературі.

На думку В. Базилевича, соціальний захист – це комплекс законодавчо закріплених норм, що гарантує держава окремим верствам населення, а також усім членам суспільства за певних економічних умов [1].

І. Дьяконова зазначає, що соціальний захист – система державного матеріального забезпечення ветеранів праці та інших громадян похилого віку, громадян, які є потерпілими внаслідок Чорнобильської катастрофи, ветеранів війни, державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми тощо [5].

В. Москаленко зазначає, що система соціального захисту – це заходи відповідних інститутів, призначених для забезпечення нормального існування людини, підвищення якості її життя та потреб [15].

О.Палій вважає, що соціальний захист – це комплекс організаційно-правових заходів для кожного члена суспільства в окремих економічних умовах [17].

Л.Климанська, І.Малик, В.Савка, розглядають поняття соціального захисту у широкому та вузькому сенсі. Під соціальним захистом у вузькому сенсі розуміють сукупність дій, спрямованих на надання допомоги під час

життєвих негараздів. У широкому ж сенсі, під цим терміном розуміють певні види колективного забезпечення, метою яких є підтримка добробуту людей, допомога в складних життєвих обставинах, а також запровадження методів для подальшого запобігання таких ситуацій [9].

А. Хоронжий розглядає поняття соціальний захист, як цілісну систему соціального управління і вважає, що це сукупність елементів зі своїми особливостями, направлені на допомогу в кризових для людей ситуаціях [45].

І. Михайловська вважає, що основна маса вітчизняних науковців вважає, що головну роль в системі соціального захисту відіграє держава, однак нині існують численні програми міждержавного рівня, які спрямовані на подолання бідності, безробіття, забезпечення медичної допомоги та надання доступу до початкової освіти, що реалізуються Організацією Об'єднаних Націй, Світовим Банком, Юнісеф, Червоним Хрестом тощо [7].

Дж. Груат та А. Гарсія відокремлюють соціальний захист від соціального забезпечення аргументуючи це, тим, що соціальний захист включає в себе приватні заходи щодо забезпечення соціальної безпеки [51].

Отже, тлумачення поняття «соціальний захист», як ми бачимо має різний характер та є досить дискусійним серед науковців. Тому спробуємо самі надати загальну характеристику цьому поняттю на основі всього масиву представлених вище значень. Система соціального захисту - це система соціально-економічних, правових і політичних гарантій, що представляють умови для забезпечення засобів існування:

- працездатним громадянам - за рахунок особистого трудового вкладу, економічної самостійності та підприємництва;
- соціально вразливим верствам населення - за рахунок держави, але не нижче встановленого законом прожиткового мінімуму із метою подолання бідності, що реалізуються як на державному рівні так, і приватному завдяки благодійним фондам і неформальній допомозі приватних осіб.

1.2 Основні засади соціального захисту населення

Здійснення соціального захисту має забезпечити громадянину гідні умови існування - гідний рівень життя, включаючи достатнє харчування, одяг, житло. Основою соціального забезпечення кожного члена суспільства в Україні є її Основний Закон – це Конституція нашої держави, яка була прийнята 28 червня 1996 р.[12]. Де в статті 1 проголошено Україну демократичною, правовою, соціальною державою. Цим Законом гарантовано право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі: повної, часткової або тимчасової втрати працездатності; втрати годувальника; безробіття з незалежних від них обставин; в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення. Законодавчі основи функціонування системи соціального захисту можна розглянути у виді табл.1.1.

Таблиця 1.1 - Законодавчі основи соціального захисту [8]

Система соціального захисту	
1	2
Законодавчі акти	Спеціальні законодавчі акти
Конституція України (1996 р.) [12]	Закон України «Про пенсійне забезпечення» (1991 р.)

Продовження табл. 1.1

1	2
Закон України «Про загально-обов'язкове державне страхування» (1998 р.) [24]	Закон України «Про соціальний статус і захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської Катастрофи» (1991 р.)
Закон України «Про Державний бюджет» (2019 р.)	Закон України «Про державну соціальну допомогу сім'ям з дітьми» (1992 р.) [22]
Закон України «Про державні соціальні стандарти та гарантії» (2000 р.)	Закон України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» (2000 р.) [26]

Із прийняттям Основного Закону України внесені суттєві зміни в умови формування відносин між державою та громадянином (держава бере на себе конституційні обов'язки забезпечувати в межах законодавства соціальні права громадян, гарантувати гідні умови життя та соціальну захищеність кожному громадянину). У ст.3 Конституції України проголошено про людські життя та здоров'я, честь і гідність, безпека є в нашій державі найвищими цінностями. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність [12].

Конституційні зобов'язання держави підтверджені в розділі другому Основного Закону низкою прав людини й громадянина, які має забезпечувати держава. Закріплено право на працю (ст. 43), на соціальний захист (ст. 46), на житло (ст.47), на гідний рівень життя, на охорону здоров'я, медичне обслуговування (ст. 49), права дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на державне утримання (ст. 52), на освіту (ст. 53). Інші статті Конституції України гарантують такі права людини, як право на освіту, житло,

охорону здоров'я та інші права. Окрім Основного Закону питання соціального захисту подані в цілій низці інших законів держави та підзаконних актах. На сьогодні правовий простір у соціальній сфері регулюється більше ніж 200 нормативно-правовими актами, частина яких прийнята до прийняття Конституції України. Нормативно-правова база соціального захисту доповнюється системою договорів у сфері соціального партнерства, як результат колективних договорів, міжнародними договорами та міжнародно-правовими актами, які уклала або до яких приєдналася наша країна.

Закон України «Про Державний бюджет на 2019 рік» окреслює нормативи розміру прожиткового мінімуму, який змінюється щоквартально кожного року. На кінець 2019 року становить 1936,00 грн. на особу. У 2020 році буде становити 2027, 00 грн. на особу.

Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів», визначає певні права та пільги особам з інвалідністю [26]. Також Закон України « Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» визначає розмір державної соціальної допомоги (2000 р.) [8].

Існує також Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», який встановлює державні гарантії права малозабезпечених громадян та громадян похилого віку на державну соціальну допомогу як складової частини загальної системи соціального захисту населення [21].

Згідно цього закону метою соціальної допомоги є створення умов для подолання складних життєвих обставин та сприяння можливості для рівної участі особи у житті суспільства.

Закон України «Про державну соціальну допомогу сім'ям з дітьми» прийнятий у 1993р. встановлює право і гарантії на надання матеріальної підтримки сімей з дітьми, з урахуванням складу сім'ї, доходів членів сім'ї та віку дітей, життєвих обставин, який спрямований на соціальний захист таких сімей [22].

Соціальна допомога надається громадянам України, а також іноземцям, особам без громадянства та членам їх сімей, які постійно проживають в Україні на умовах, передбачених законодавством України та міжнародними угодами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Соціальна допомога може надаватися вдома одиноким особам у разі часткової втрати здатності до самообслуговування (за наявності медичного та соціального висновку про потребу сторонньої допомоги) та відсутності працездатних дітей чи інших осіб, які відповідно до чинного законодавства зобов'язані їх утримувати [39].

Соціальні послуги вдома надаються безоплатно одиноким непрацездатним особам, середньомісячний сукупний дохід яких не перевищує встановленого прожиткового мінімуму для сімей, або особам, які мають працездатних дітей (батьків) за умови, що їх сукупний дохід не перевищує 150 відсотків прожиткового мінімуму для сім'ї [16].

Соціальні послуги вдома можуть надаватися за часткову оплату одиноким непрацездатним особам, середньомісячний сукупний дохід яких перевищує прожитковий мінімум для непрацездатної особи. До установ і організацій, що надають соціальні послуги вдома належать:

- територіальний центр соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян;
- відділення соціальної допомоги вдома.

Надання соціальних послуг вдома проводиться за рахунок коштів місцевих бюджетів, коштів осіб, які користуються послугами цих установ або їх дітей, коштів соціальних і благодійних фондів, пожертвувань окремих громадян, підприємств, установ і організацій, інших джерел, не заборонених законодавством.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» прийнятий у 1999 році, встановлює права і гарантії працюючих громадян щодо їх соціального захисту у випадках тимчасової чи повної втрати

працевдатності, у зв'язку з вагітністю та пологами, страхування від нещасного випадку на виробництві, охорону здоров'я та життя [24].

Закон України «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії» був ухвалений у 2006 році. Але наша держава частково ратифікувала Європейську соціальну хартію приєднавшись до 27 статей. Нератифікованими залишаються: ст.12 - право на соціальне забезпечення; ст.13 - право на медичне обслуговування і ст.25 - права працівників на захист їхніх прав у разі банкрутства роботодавця, ст.31 - встановлення доступних для малозабезпечених осіб цін на житло. Відмова України визнати частини європейських прав у соціальній сфері, може стати значною перешкодою на шляху до подальшої інтеграції нашої держави в Європейський Союз. Повний перехід України до європейської моделі розвитку соціального захисту та системи соціального забезпечення залежить від вирішення цих проблем на національному рівні. Зазначені норми Хартії стосуються дуже важливих соціальних прав, і тому приєднання України до цього документа в повному обсязі є одним із нагальних завдань на сьогодні. Положення Хартії є певним орієнтиром для України, їх досягнення дозволить вільно приєднатися до Європейського Союзу.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що соціальне забезпечення та захист громадян України є одним з важливих напрямків діяльності держави. Держава несе обов'язки по матеріальному підтриманню своїх громадян, створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та трудової діяльності, реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Громадяни України мають право на соціальний захист, що включає право на їх забезпечення у разі повної, часткової або тимчасової втрати працевдатності, втрати годувальника, безробіття, з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законодавством.

Це право гарантується страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ, організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення, створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для соціальних виплат та допомоги. Нині система соціального обслуговування має бути спрямована на реформування системи соціального обслуговування та надання допомоги малозабезпеченим верствам населення, спрямовуватись на розроблення нових механізмів реалізації чинних законодавчих актів з питань соціальної політики, послідовне здійснення заходів щодо розвитку та зміцнення системи соціального захисту населення, вдосконалення механізму фінансування надання соціальної допомоги, що забезпечить гарантований державою рівень соціального захисту малозабезпечених верств населення.

1.3 Характеристика державних механізмів соціального захисту населення

Управління соціальним захистом здійснює держава, яка виконує розпорядчу та виконавчу функції за допомогою державних органів влади, яким надані відповідні повноваження щодо управління соціальною сферою. Таким чином державне управління соціальним захистом є видом державної діяльності. Основним функціями державного управління в сфері соціального захисту є: прогностичні, організаційні, регуляційні, координаційні, обліку та контролю. Також є і спеціальні функції: підбір кадрів, складання бюджету, здійснення програм соціально-економічного розвитку, призначення пенсій та державних соціальних допомог, надання соціальних послуг.

Державні механізми соціального захисту спрямовані на кожну людину у суспільстві, стосуються не тільки малозабезпеченої категорії та всього населення в цілому. До основних механізмів соціальної політики відносять: підвищення доходів та рівня життя громадян, забезпечення політики зайнятості та боротьби з безробіттям серед населення, відповідна організація та оплата

праці, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, грошові виплати та пенсії, надання державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми, адресної допомоги малозабезпеченим сім'ям, надання пільг та житлових субсидій, державної соціальної допомоги переміщеним особам, надання пільг ветеранам та категоріям населення, які постраждали внаслідок Чорнобильської Катастрофи, учасникам ООС.

Соціальний захист в Україні реалізується через страхування, пенсійне забезпечення, соціальної допомоги найбільш вразливим верствам населення, матеріальної допомоги сім'ям з дітьми, надання компенсацій, індексацій та пільг, соціальне обслуговування населення тощо. До соціально вразливих верств населення, в першу чергу належать пенсіонери, особи з інвалідністю, діти з інвалідністю, сім'ї з дітьми, багатодітні сім'ї, діти- сироти, підлітки, безробітні, бездомні.

У теперішній час з'явилися нові рішення до розв'язання проблем малозабезпечених верств населення, спрямовані на забезпечення їх соціальних гарантій залежно від майнового стану та доходів сім'ї, посилення адресної державної допомоги та контролю за використанням державних коштів. Одним із державних механізмів соціального захисту та контролю сімей з дітьми є служби у справах дітей, якими проводиться робота направлена на подолання дитячої безпритульності та бездоглядності, а також проводяться звірки щодо дітей, які перебувають на профілактичному обліку.

Виявлення та облік сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах, а також подальша робота з ними є одним із головних завдань діяльності служби у справах дітей. Служби у справах дітей постійно проводять роботу спрямовану на запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, соціальний захист дітей, які потрапили в складні життєві обставини. Інформація про проведені заходи висвітлюється на інтернет-сторінці служби у Фейсбуці.

Через управління соціального захисту населення здійснюються контроль

та облік, виявлення найбільш вразливих категорій громадян, сім'ям з дітьми які потребують допомоги. Цим категоріям надаються всі види державних соціальних допомог згідно законодавства, а також крім, цього може надаватися гуманітарна допомога у виді одягу, взуття, продуктових наборів. Основні функції органів соціального захисту на державному рівні є: соціальне обслуговування, забезпечення соціальними виплатами державних соціальних допомог, реабілітація інвалідів та забезпечення протезно-ортопедичними засобами, підготовка законодавства по соціальному захисту населення, зовнішньоекономічна та міжнародна співпраця, а також розробка положень основ соціальної політики, аналіз і прогноз рівня життя різних категорій населення, підготовка рекомендацій та розробка регіональних соціальних програм та соціальних нормативів.

Механізми соціального захисту різних категорій громадян можна представити у виді табл. 1.2.

Таблиця 1.2 - Державні механізми соціального захисту населення

Групи населення	Механізм соціального захисту
1	2
Сім'ї з дітьми	Надання державної соціальної допомоги: - надання державної соціальної допомоги при народженні дитини; надання державної соціальної допомоги по вагітності та пологам; - надання державної соціальної допомоги при усиновленні дитини; - надання допомоги на дітей, які знаходяться під опікою чи піклуванням; - надання державної соціальної допомоги на дітей одиноким матерям

Продовження табл. 1.2

1	2
Малозабезпечені сім'ї	- надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям; - надання субсидій населенню для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг; - надання субсидій населенню для відшкодування витрат на придбання
Працюючі особи	Загальнообов'язкове державне страхування, сприяння зайнятості, заробітна плата, допомога по безробіттю
Особи з інвалідністю, та діти з інвалідністю дитинства	- надання державної соціальної допомоги особам з інвалідністю та дітям з інвалідністю з дитинства.
Особи похилого віку	Пенсійне забезпечення, соціальне обслуговування, надання державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, допомоги на догляд, надання тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату.
Пільгова категорія громадян	- надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг окремим категоріям громадян відповідно до законодавства. - надання пільг на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу.
Всі інші категорії	Забезпечення державних гарантій та стандартів.

Стосовно різних категорій громадян є різні механізми соціального захисту. Сім'ям з дітьми надається низка державних соціальних допомог згідно законодавства. Але більшість з них прив'язана до прожиткового мінімуму, включаючи державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям. Тобто вони мають забезпечити дохід не менший від прожиткового мінімуму на кожного члена сім'ї. Цю норму законодавства досить проблематично виконати, у зв'язку з цим кожен рік при затвердженні Державного бюджету України визначається рівень прожиткового мінімуму. Особам з інвалідністю та дітям з інвалідністю з дитинства надається допомога в грошовій формі, розмір якої залежить від групи та підгрупи особи з інвалідністю. Щодо ветеранів праці та ветеранів війни, учасників війни, учасників ООС, громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи або мають особливі заслуги перед державою, законодавством передбачено, підвищені розміри пенсій, безоплатне або з частковою сплатою придбання ліків, санаторно-курортне лікування, користування пасажирським транспортом, забезпечення технічними засобами.

Для осіб похилого віку соціальним забезпеченням є пенсія, розмір якої визначається згідно законодавства. Також пенсіонерам надається пільговий проїзд у пасажирському та деяких видах залізничного транспорту. Соціальний захист безробітних працездатних осіб, які частково або повністю втратили працездатність здійснюється шляхом загальнообов'язкового державного страхування. Відповідні страхові внески сплачують в основному підприємства, але при страхуванні від нещасного випадку їх сплачують і наймані працівники.

Певну функцію в соціальному захисті населення виконують благодійні фонди та організації. Наприклад, соціально-медична допомога самотнім, немічним, літнім людям, правова допомога соціально нужденним верствам населення. Отже, можна зробити висновок, що соціальний захист та механізм його реалізації базується на конституційно-правових основах, міжнародних пактах о правах та свободи громадян, здійснюється за допомогою державних органів влади та направлений на покращення умов життя населення України.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В ЯСИНУВАТСЬКОМУ РАЙОНІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Загальна оцінка стану соціального захисту населення Ясинуватського району Донецької області

Ясинуватський район Донецької області включає в себе 38 населених пунктів, які підпорядковуються Ясинуватській районній раді. Адміністративним центром є смт. Очеретине. Управління соціального захисту населення Ясинуватської райдержадміністрації обслуговує 32 села та 3 селища міського типу. Три населених пункта знаходяться в зоні бойових дій.

Управлінням соціального захисту населення надаються різні види соціальних допомог, компенсаційних виплат та допомога громадянам на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого пічного побутового палива у вигляді житлових субсидій, що передбачені законодавством України. На рис.2.1 наведена динаміка кількості отримувачів допомоги сім'ям з дітьми у Ясинуватському районі.

Рисунок 2.1 - Динаміка кількості отримувачів допомоги сім'ям з дітьми у Ясинуватському районі

А саме, у 2019 році згідно Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [22] управлінням було призначено державних допомог 554 особам на загальну суму 11131520,00 грн., у тому числі:

допомога по вагітності та пологах – середньомісячно 7 особам на загальну суму 135,75 тис. грн.;

допомога при народженні дитини – середньомісячно 352 особам на загальну суму 5179760,00 грн.;

допомога на дітей, які знаходяться під опікою – середньомісячно 27 особам на загальну суму 1471300,00 грн.;

допомога на дітей одиноким матерям – середньомісячно 172 особам на загальну суму 5078100,00 грн.;

допомога при усиновленні дитини – один отримувач на суму 10300,00 тис. грн.

На 2020 рік державну допомогу згідно Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» управлінням планується призначити середньомісячно 562 особам на загальну суму 12072500,00 грн., з урахуванням можливого зростання кількості отримувачів допомог та прожиткового мінімуму у 2020 році, а також змін та доповнень у законодавстві, у тому числі:

допомога по вагітності та пологах – середньомісячно 7 особам на загальну суму 148000,00 грн.;

допомога при народженні дитини – середньомісячно 352 особам на загальну суму 5407800,00 грн.;

допомога по опіці – середньомісячно 30 особам на загальну суму 1781900,00 грн.;

допомога на дітей одиноким матерям – середньомісячно 172 особам на загальну суму 4724500,00 грн.;

допомога при усиновленні дитини – один отримувач на суму 10300,00 грн.

Також керуючись постановою КМУ № 68 від 30.01.2019 «Деякі питання надання послуги з догляду за дитиною до трьох років» [23] управлінням

заплановано на 2020 рік надати допомогу 1 особі у сумі 23300,00 грн.

З 01.04.2019 р. набрала чинності постанова КМУ № 250 від 13.03.2019 р. «Деякі питання надання соціальної підтримки багатодітним сім'ям». Керуючись цією постановою управлінням у 2019 році було призначено допомогу на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях середньомісячно 43 отримувачам на загальну суму 9574980,00 грн. У 2020 році управління планує призначити допомогу на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях середньомісячно 45 отримувачам на загальну суму 100200,00 грн. На рис.2.2 наведена динаміка кількості отримувачів державних соціальних допомог.

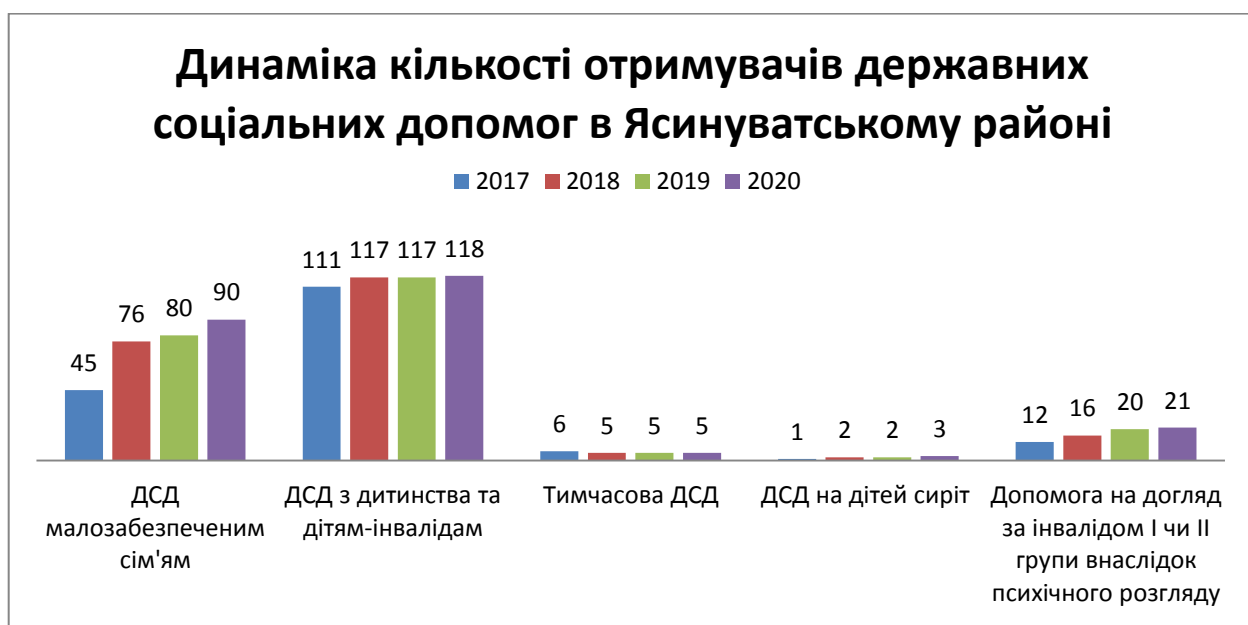

Рисунок 2.2 – Динаміка кількості отримувачів державних соціальних допомог у Ясинуватському районі

У 2019 р. управлінням призначені допомоги:

- згідно Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» [21] державна соціальна допомога – середньомісячно 80 сім'ям на загальну суму 2842110,00 грн., в тому числі 12 сімей були призначені згідно рішень комісії з питань реалізації соціального захисту;
- згідно постанови КМУ від 22.02.2006 р. №189 тимчасову державну

допомогу дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину, або місце проживання їх невідоме, отримують середньомісячно 5 осіб на загальну суму 54000,00 грн.;

- згідно Закону України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» [25] призначена допомога середньомісячно 117 особам на суму 2878200,00 грн.;

- згідно постанови КМУ від 02.04.2005 р., № 261 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю і державної соціальної допомоги на догляд» соціальна допомога призначена середньомісячно 47 особам на суму 920370,00 грн.;

- згідно постанови КМУ від 02.08.2000 №С 1192 «Про надання щомісячної грошової допомоги особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею» допомога призначена середньомісячно 20 особам на суму 512640,00 грн.;

- згідно постанови КМУ від 27.12.2017 № 1098 «Про затвердження Порядку призначення тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату» призначена допомога середньомісячно 10 особам на загальну суму 195330,00 грн.;

- щомісячна компенсаційна виплата непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за особою з інвалідністю I групи, а також за особою, яка досягла 80-річного віку – 10 особам на загальну суму 3980,00 грн.;

- допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» виплачена 2 сім'ям на суму 283440,00 грн.;

- відповідно до постанови КМУ №558 від 29.04.2004р. компенсацію за надані соціальні послуги виплачено з місцевого бюджету у 2019 році - середньомісячно 39 особам на загальну суму 99100,00 грн.

На 2020 рік управлінням планується призначити допомоги з урахуванням можливої динаміки зростання отримувачів допомог та зростання прожиткового мінімуму у 2020 році, у тому числі:

- згідно Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» [21] державна соціальна допомога – 90 сім'ям на суму 3485100,00 грн.;

- згідно постанови КМУ від 22.02.2006р. №189 тимчасову державну допомогу дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину, або місце проживання їх невідоме, призначити 5 особам на суму 59000,00 грн.;

- згідно Закону України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» [25] призначена допомога 118 особам на суму 3164100,00 грн.;

- згідно постанови КМУ від 02.04.2005 № 261 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю і державної соціальної допомоги на догляд» соціальна допомога призначена – 55 особам на суму 1177200,00 грн.;

- згідно постанови КМУ від 02.08.2000 № 1192 «Про надання щомісячної грошової допомоги особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею» допомога буде призначена 21 особам на суму 588300,00 грн.;

- згідно постанови КМУ від 27.12.2017 № 1098 «Про затвердження Порядку призначення тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату» планується призначити 18 особам на суму 384300,00 грн.;

- щомісячна компенсаційна виплата непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за особою з інвалідністю I групи, а також за особою, яка досягла 80-річного віку планується в подальшому виплачуватись 9 особам, які вже знаходяться на обліку на суму 3900,00 грн.;

- допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» планується виплачуватись 3 сім'ям на суму 404330,00 грн.

- відповідно до постанови КМУ №558 від 29.04.2004р. компенсацію за надані соціальні послуги планується виплатити з місцевого бюджету - 45 особам на суму 124600,00 грн.

Одним із пріоритетних завдань управління соціального захисту населення є надання населенню житлових субсидій. Вже більше двадцяти років Програма «Житлові субсидії» залишається головним механізмом соціального захисту населення в умовах підвищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги.

Призначення житлових субсидій ведеться в системі автоматизації (Програмний комплекс «Житлові субсидії»). Управлінням до ПК «Житлові субсидії» своєчасно вносяться протестовані доробки, які подаються Інформаційно-обчислювальним центром Мінсоцполітики згідно зі змінами у законодавстві України.

У 2020 році управління планує надати населенню житлових субсидій на оплату житлово-комунальних послуг 1,4 тис. домогосподарствам на суму 6380000,00 грн. Житлову субсидію на придбання твердого пального побутового палива управління планує призначити 0,83 тис. домогосподарствам на суму 2420000,00 тис грн.

В управлінні впроваджена Єдина технологія прийому громадян, усі види соціальної допомоги призначаються за єдиною заявою.

Прийом громадян здійснюється щоденно з 8-00 до 17-00 без перерви на обід. Спеціалістами управління проводиться широка інформаційно-

роз'яснювальна робота з питань надання житлових субсидій, державних допомог та компенсацій. Інформація розміщується на стендах «Соціальний захист населення» в приміщеннях управління, сільських та селищних рад, на офіційному сайті управління у Facebook.

2.2 Забезпечення призначення і виплати державних соціальних допомог сім'ям з дітьми

На отримання державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми має право кожна родина в Україні, яка має дітей віком до 18 років згідно Закону України «Про державну соціальну допомогу сім'ям з дітьми» [22]. Відповідно з цим Законом є такі види державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми:

- надання державної соціальної допомоги по вагітності та пологам;
- надання державної соціальної допомоги при народженні дитини;
- надання державної соціальної допомоги при усиновленні дитини;
- надання державної соціальної допомоги на дітей, які знаходяться під опікою;
- надання державної соціальної допомоги на дітей одиноким матерям;
- надання допомоги особі, яка доглядає за хворою дитиною.

Фінансування державних соціальних допомог здійснюється із Державного бюджету України у вигляді субвенцій до місцевого бюджету.

За призначенням державних соціальних допомог отримувачі повинні звернутися до структурного підрозділу з питань соціального захисту з відповідною заявою та необхідним пакетом документів.

Згідно Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [22] право на надання державної соціальної допомоги по вагітності та пологам мають всі жінки, які не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування. Документи, які є підставою для призначення є довідка з лікувального закладу, де вагітна перебуває на обліку,

довідка з місця начання, служби, центру зайнятості, якщо там зареєстрована. Особам, які усиновили дитину теж надається допомога по вагітності та пологам згідно рішення про усиновлення або встановлення опіки за період з дня усиновлення чи встановлення опіки і до закінчення строку післяпологової відпустки.

Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами призначається, якщо звернення за нею надійшло не пізніше шести місяців з дня закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, і виплачується жінкам за весь період відпустки, тривалість якої становить 70 календарних днів до пологів і 56 (у разі ускладнених пологів або народження двох чи більше дітей - 70) календарних днів після пологів. Жінкам, віднесеним до 1-4 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, допомога по вагітності та пологах виплачується за 180 календарних днів зазначеної відпустки (90 - до пологів та 90 - після пологів). Зазначена допомога обчислюється сумарно та надається жінкам у повному обсязі незалежно від кількості днів відпустки, фактично використаних до пологів.

Розмір допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами є 100 відсотковим від середньомісячного доходу (стипендії, грошового забезпечення, допомоги по безробіттю тощо) жінки, але не менше 25 відсотків від розміру встановленого законом прожиткового мінімуму для працездатної особи із розрахунку на місяць [21]. Державна соціальна допомога по вагітності та пологам виплачується не пізніше шести місяців по закінченню такої відпустки [22].

Державна соціальна допомога при народженні дитини надається одному із батьків, який постійно проживає і здійснює догляд за дитиною. Якщо над дитиною встановлена опіка така допомога надається з дня рішення про встановлення опіки. Якщо дитина була усиновлена державна соціальна допомога при народженні дитини надається одному з батьків усиновителів згідно рішення про усиновлення дитини. Документи, які необхідні для призначення: паспорт одного з батьків, свідоцтво про народження дитини, письмова заява за відповідною формою.

У разі народження двох і більше дітей (або встановлення опіки, усиновлення) державна соціальна допомога при народженні надається на кожну дитину. Ця допомога надається не пізніше ніж 12 місяців з дня народження дитини. Розмір державної соціальної допомоги при народженні дитини у 2019 році становить 41280,00 грн., з якої 10320,00 грн. це одноразова допомога, яка виплачується одразу після народження дитини та 860,00 грн. виплачується протягом трьох років [22].

На 2020 рік Верховна Рада України розглядає проект Постанови №2000 - П «Про висновки і пропозиції до Закону України про Державний бюджет на 2020 рік», яким передбачено збільшення суми допомоги при народженні дитини з 2020 року. Цим Законом передбачені такі виплати: при народженні першої дитини -100000,00 грн. (відразу виплачується 25000,00 грн., потім по 2083,00 грн. кожного місяця протягом трьох років), при народженні другої дитини - 200000,00 грн. (відразу виплачується 50000,00 грн., потім по 4166,00 грн. щомісяця), при народженні третьої та наступної дитини - 400000,00 грн. (одразу виплачується 100000,00 грн., потім по 8333,00 грн. щомісяця протягом трьох років). Звертаємо увагу на те, що розмір державної соціальної допомоги при народженні дитини не підвищували з 2014 року, тому прийняття такого законопроекту значно б покращило соціальний стан молодих сімей з дітьми.

Державна соціальна допомога при усиновленні дитини надається за такими ж умовами, як і допомога при народженні, та у такому ж розмірі. До свідоцтва про народження дитини додається рішення про усиновлення [22].

Державна соціальна допомога на дітей, які знаходяться під опікою призначається особам, яких визначили опікунами чи піклувальниками на дітей, які внаслідок смерті одного з батьків, чи їх хвороби, позбавлення їх батьківських прав залишилися без батьківського піклування. У разі коли дитина знаходиться на повному державному утриманні допомога на дітей, які знаходяться під опікою чи піклуванням не виплачується [21].

Розмір допомоги на дітей, які знаходяться під опікою дорівнює двох

прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку. Наприклад у 2019 році на дітей віком до 6 років прожитковий становив з 01.01.2019 р.- 3252,00 грн., з 01.05.2019 р.- 3398,00 грн., з 01.12.2019 р.- 3558,00 грн., на дітей віком від 6 до 18 років відповідно 4054,00 грн., 4236,00 грн., 4436,00 грн. При призначенні цієї допомоги враховується середньомісячний дохід дитини за попередні 12 місяців від дня звернення.

Під доходом розуміється стипендія, аліменти чи пенсія по втраті годувальника. Для отримання державної соціальної допомоги на дітей, які знаходяться під опікою у заявника повинні бути такі документи: заява за відповідною формою, паспорт, копія рішення органу опіки або суду про встановлення опіки чи піклування, копія свідоцтва про народження дитини, довідка з місця реєстрації опікуна та дитини, довідки про доходи за останній рік. Якщо довідку про одержання аліментів неможливо надати у зв'язку розташування виконавчої служби в місцях проведення антитерористичної операції, доходи вказує сам заявник в письмовій формі, у випадку неотримання аліментів письмово це затверджує. За достовірність цих даних несе відповідальність заявник.

У разі якщо виплата аліментів поновлюється опікун про це повідомляє орган соціального захисту в триденний термін [22]. Якщо батьки не сплачують аліменти та місце знаходження їх невідоме допомогу призначають без урахування аліментів. Управління соціального захисту про цей факт повідомляє службу у справах дітей. Протягом поточного року служба у справах дітей інформує орган соціального захисту про отримання чи неотримання опікуном аліментів [22]. Підставою для припинення одержання цієї допомоги є: усиновлення дитини або передача її батькам, звільнення від опікунства, взяття шлюбу дитиною віком до 18 років, працевлаштування, досягнення дитиною повноліття.

Державна соціальна допомога на дітей одиницями матерям призначається одиницями матерям (батькам) у разі смерті одного з них, у випадку неотримання пенсії по втраті годувальника. Матері (батькі), усиновлювачі, якщо у свідоцтві

про народження дитини відсутній запис про батька (матір) та ці дані записані уповноваженим органом цивільного стану зі слів матері (батька) теж вважаються самотніми і мають право на державну соціальну допомогу. У разі шлюбу самотньої матері (батька) та усиновлення дитини виплата державної соціальної допомоги припиняється, якщо дитина не була усиновлена в шлюбі державна соціальна допомога не припиняється.

Якщо мати дитини не перебуває в шлюбі з батьком дитини, але проживають вони разом і ведуть спільне домогосподарство право на державну соціальну допомогу не має. Якщо дитина знаходиться на повному державному утриманні допомога не призначається [22]. Державна соціальна допомога на дітей самотніми матерями (батьками), усиновлювачам, у разі смерті одного з батьків надається у розмірі різниці між прожитковим мінімумом на дитину відповідного віку та сукупним середньомісячним доходом сім'ї за попередні шість місяців.

Якщо дитина навчається державна соціальна допомога виплачується до 23 років. У 2019 році залежно від віку прожитковий мінімум на дитину становить: діти до 6 років з 01.01.2019 р. – 1626,00 грн., з 01.05.2019 р. - 1699,00 грн., з 01.12.2019 р. – 1779,00 грн., діти віком від 6 до 18 років з 01.01.2019 р. – 2027,00 грн., з 01.05.2019 р. – 2118,00 грн., з 01.12.2019 р. – 2218,00 грн., діти віком від 18 до 23 років з 01.01.2019 р. – 1921,00 грн., з 01.05.2019 р. – 2007,00 грн., з 01.12.2019 р. – 2102,00 грн.. Документи необхідні для призначення: заява за формою Мінсоцполітики, витяг з Державного реєстру актів цивільного стану, де зроблено запис про батька (матір) відповідно до законодавства, копія свідоцтва про народження дитини, паспорт заявника, довідка про місце проживання матері з дитиною. Якщо заяву подає усиновлювач, то до неї додається копія рішення про усиновлення дитини. Державна соціальна допомога на дітей самотніми матерями виплачується протягом шести місяців. Після закінчення терміну виплати, заявник повинен звернутися до управління соціального захисту населення повторно для

поновлення виплати [22].

Державна соціальна допомога особі, яка доглядає за хворою дитиною надається одному з батьків (усиновителів) дитини за умови надання таких документів: заява за відповідною формою, копія свідоцтва про народження, довідка з лікувального закладу про хворобу дитини на тяжке перинатальне ураження нервової системи, тяжкі вади розвитку, рідкісне орфанне захворювання, онкологічне, онкогематологічне захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкий психічний розлад, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гостре або хронічне захворювання нирок IV ступеня, про те, що дитина отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, що видана лікарсько-консультативною комісією лікувально-профілактичного закладу у порядку та за формою, встановленими МОЗ (далі - довідка про захворювання дитини) [22].

Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям виплачується згідно Постанови КМУ № 250 від 24.02.2003 року «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям». Право на цей вид допомоги мають сім'ї з дітьми віком до 18 років за умови, працевлаштованих або зареєстрованих в центрі зайнятості батьків, якщо середньомісячний сукупний дохід родини не перевищує прожитковий мінімум для дитини відповідного віку та працездатних осіб. Для звернення необхідно зібрати такі документи: заява за формою, декларацію про майновий стан та доходи, паспорт заявника, довідка про склад сім'ї, довідки про доходи членів сім'ї або перебування на обліку в центрі зайнятості. Допомога призначається на шість місяців. Розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим представляє собою різницю між середнім сукупним доходом сім'ї за шість місяців і прожитковим мінімумом на дитину відповідного віку та працездатну особу.

Для поновлення виплати потрібно повторно звертатись до управління соціального захисту населення. Також цей вид державної соціальної допомоги може бути призначений самотній особі, яка визнана непрацездатною і має

відповідний висновок медичної експертизи та яка не має інших доходів. Характеристика прожиткового мінімуму на 2019 рік представлена у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 - Прожитковий мінімум на 2019 р.

Групи населення	Розмір прожиткового мінімуму на 2019 р.		
	01.01.2019 р.- 30.04.2019 р.	01.01.2019 р.- 30.11.2019 р.	01.12.2019 р.- 31.12.2019 р.
Діти до 6 років	1626	1699	1779
Діти від 6 до 18 років	2027	2118	2218
Працездатні особи	1921	2007	2102
Непрацездатні особи	1497	1564	1638
Загальний показник	1853	1936	2027

Тимчасова державна соціальна допомога дітям (аліменти) здійснюється згідно постанови КМУ № 189 від 22.02.2006 року. Право на цю допомогу мають батьки з дітьми до 18 років, в разі розірвання шлюбу та несплати аліментів, коли місце знаходження одного з батьків невідоме, або знаходиться в місцях позбавлення волі, військовій службі, на примусовому лікуванні. Для підтвердження несплати аліментів мати звертається до виконавчої служби для отримання виконавчого листа за період шість попередніх місяців. Документи, які необхідні для отримання тимчасової державної соціальної допомоги (аліментів): заява за формою, декларація про доходи, довідка про доходи одного з батьків за шість місяців, довідка про склад сім'ї, виконавчий лист [27].

Якщо довідку про не отримання аліментів неможливо отримати, у разі розташування виконавчої служби в місцях проведення Операції Об'єднаних Сил, то заявник вказує це в заяві та несе за це повну відповідальність. Розмір допомоги визначається, як різниця між 50 відсотковим прожитковим

мінімумом на дитину відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом [24].

Державна соціальна допомога на дітей, які виховуються в багатодітних сім'ях призначається та виплачується згідно постанови КМУ № 250 від 13.03.2019 року. Право на допомогу мають сім'ї з трьома або більше дітьми до 18 років. Сукупний дохід сім'ї не враховується при обчисленні допомоги, розмір допомоги у 2019 році становить 1700,00 грн. незалежно від віку дітей. Документи необхідні при зверненні для призначення допомоги: заява за формою, паспорт заявника, довідка про склад сім'ї, посвідчення багатодітної родини для підтвердження статусу.

Виплата державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування здійснюється на підставі Закону України «Про охорону дитинства», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування». Згідно якого дитиною-сиротою вважається дитина батькі якої померли чи загинули. Діти, які позбавлені батьківського піклування – це діти, батькі яких від них відмовилися чи їх позбавили батьківських прав, вважаються безвісно відсутніми, відбувають покарання в місцях позбавлення волі, вважаються недієздатними [30].

В управлінні соціального захисту Ясинуватської райдержадміністрації знаходяться на обліку дві прийомні родини, в яких четверо дітей віком від 6 до 18 років. Виплату державної соціальної допомоги отримують батьки і діти. На непрацюючих батьків управління соціального захисту населення відраховує єдиний внесок у Державну фіскальну службу. Розмір державної соціальної допомоги дітям становить два прожиткових мінімуму для дітей відповідного віку. Розмір для батьків-вихователів становить 35% від прожиткового на дитину.

Згідно Постанови КМУ № 877 від 15.11.2017 року «Проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та

інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, осіб з їх числа» здійснюється придбання соціального житла, житла для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, зокрема дітей з інвалідністю, що перебувають на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов. В управлінні соціального захисту населення Ясинуватської райдержадміністрації знаходиться 7 дітей-сиріт віком до 23 років. Шести з них придбано житло на території району та Донецької області. Державою виділені кошти в розмірі 385826, 00 грн. на кожную дитину-сироту.

Особа, яка є дитиною-сиротою укладає договір про відкриття спеціального рахунку у відділенні уповноваженого банку, надає до органу соціального захисту довідку з сільської ради про квартирний облік та відповідний номер спеціального рахунку. Заявник приносить до відділення банку договір купівлі-продажу із сумою, яка не перевищує вказану. Згідно розпорядження Голови Ясинуватської райдержадміністрації та висновку з розпорядження, управління соціального захисту населення перераховує на ім'я дитини-сироти повну суму для придбання житла. Комісія обстежує майбутнє житло та надає згоду на його придбання.

В Україні існує досить багато законів та постанов щодо державних соціальних виплат сім'ям з дітьми, які є важливою передумовою здійснення соціальної політики. Проте для реалізації соціальних прав сімей з дітьми потрібен відповідний механізм, адже забезпечення, гарантування та реалізація прав людини є однією з найважливіших ознак правової держави. Соціальні стандарти та гарантії є визначальними для державної соціальної політики щодо забезпечення потреб людини в гідних умовах життя, а також для формування фінансових ресурсів, що спрямовуються на їх реалізацію. Вони дають змогу реалізувати стратегічну мету сучасної цивілізованої країни – забезпечити високі стандарти життя та рівний доступ її громадян до суспільних благ та послуг.

2.3 Аналіз основних проблем соціального захисту населення

Проблеми існують навколо нас і впливають на наше життя, час від часу нагадуючи про своє існування та необхідність їх вирішення. В основі кожної проблеми лежить, як правило незадоволена потреба. В сучасній системі соціального захисту населення існує багато невирішених проблемних питань, які пов'язані з вимогами законодавчої бази, організацією роботи органів соціального захисту, інформаційного та технічного забезпечення.

Розглянемо основні проблемні моменти на прикладі управління соціального захисту населення Ясинуватської райдержадміністрації. Роботу управління забезпечує сім відділів, які складаються із 30 осіб. Управління виконує свої функції безперебійно та в повному обсязі забезпечує прийом громадян, призначення та виплату усіх видів державних соціальних допомог, також проводиться перевірка пенсійних справ, призначення та виплата пільг та субсидій, відділом бухгалтерського обліку здійснюється підготовка та передача платіжних документів до Державної служби казначейства.

Одною із проблем в роботі управління є недостатність технічного забезпечення, деяка комп'ютерна техніка вже вийшла із строку своєї експлуатації та спеціалісти вимушені працювати на ній. В результаті чого на виконання завдання іноді приходится витратити більше часу. Завдяки цьому не всі комп'ютери можуть підтримувати відповідне програмне забезпечення. Кошти на закупку комп'ютерної техніки виділяються в недостатньому обсязі. В районі існує проблема транспортного забезпечення населення. Деякі населенні пункти знаходяться досить далеко від управління соціального захисту, на цей випадок начальниками відділів та спеціалістами управління забезпечується виїзні прийоми громадян. В результаті проведення ООС з початку 2014 року села Опитне та Піски Ясинуватського району, які знаходяться на лінії розмежування, залишились без транспортного забезпечення взагалі.

Люди, які там проживають вимушені пішки йти до найбільш наближеного міста Авдіївки, щоб дістатись до органів влади, лікарні, магазинів, аптек. Управління соціального захисту населення Ясинуватської райдержадміністрації в повному обсязі забезпечує та обслуговує громадян, які там проживають. Благодійні фонди Червоний Хрест, Фонд «Поможемо», «Пролісок» та інші регулярно доставляють гуманітарну допомогу населенню, яке опинилось в тяжких життєвих умовах. Село Спартак знаходиться на тимчасово непідконтрольній території України.

Також доволі багато є проблем в соціальному захисті сімей з дітьми, розглянемо їх детальніше. В нинішніх соціально-економічних умовах сім'ї з дітьми потребують більшої соціальної та правової захищеності. Сім'ю, де утримуються неповнолітні діти спіткає достатня кількість соціальних ризиків, таких як, малозабезпеченість, хвороба, інвалідність, утримання дитини матір'ю одиначкою, втрата працездатності одного з батьків, безробіття батьків, які залишаються без коштів на існування.

Все це вимагає від держави розробки та прийняття якісних соціальних програм, які спрямовані на захист сімей з дітьми, забезпечення їм достойного рівня життя. На жаль в Україні належним чином не забезпечується соціальний захист в цій сфері. Проблема надмірної кількості нормативно-правових актів, що регулюють порядок реалізації прав та надання державних соціальних допомог сім'ям з дітьми складається в тому, що деякі з них часто протирічать один одному.

Наприклад, на шляху до надання ефективного соціального захисту сімей з дітьми є проблема неузгодженості норм Бюджетного Кодексу України [33] з нормами Закону України «Про соціальні послуги» [27]. До суб'єктів, які надають соціальні послуги відносять підприємства, установи, організації, фізичні особи-підприємці, які відповідають критеріям діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги згідно статті 1 цього Закону.

Джерелом фінансування соціальних послуг при цьому, як для державних так і недержавних форм є кошти державного та місцевих бюджетів. Однак стаття 89 п. 4 Бюджетного Кодексу України передбачає бюджетні видатки лише в рамках державних програм соціального забезпечення, тобто Кодексом не передбачена можливість отримання цих коштів позабюджетною установою, що надає соціальні послуги, яка здійснює підприємницьку чи іншу діяльність.

Згідно статті 3 Закону України «Про соціальні послуги» [27] порушується принцип використання бюджетних та небюджетних коштів суб'єктів, що надають соціальні послуги. Таким чином, концепція, закріплена бюджетним законодавством, згідно з якою здійснюється фінансування на утримання державних установ, що надають соціальні послуги, а не здійснення дієвих програм з надання соціальних послуг населенню, яке опинилось в складних життєвих обставинах, в тому числі, це стосується і сімей з дітьми.

Також характерною рисою законодавства в сфері соціального захисту сімей з дітьми є його зв'язок з прийнятим бюджетом України на відповідний рік, яким встановлюються розміри прожиткових мінімумів для дітей відповідного віку, працездатних та непрацездатних осіб. Відповідно до прожиткових мінімумів розраховується розмір державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми. Проаналізувавши нормативно-правові акти, які стосуються надання державних соціальних допомог сім'ям з дітьми, можна зробити висновок, що розміри більшості державних допомог не відповідають прожитковим мінімумам. Наприклад, це стосується допомоги по вагітності та пологам, непрацюючим жінкам, та жінкам, які займаються підприємницькою діяльністю, допомоги малозабезпеченим сім'ям, самотнім матерям, багатодітним сім'ям.

Одинокі матері, які виховують дитину сама, працюють та мають офіційну заробітну плату не нижче мінімальної, та крім заробітної плати не мають інших доходів при зверненні до органу соціального захисту населення для призначення державної соціальної допомоги на дітей самотнім матерям, може

отримати відмову у зв'язку з тим, що її сукупний дохід за шість останніх місяців перед зверненням може перевищувати прожитковий мінімум на дитину відповідного віку. А якщо одинока мати не працює, не має ніяких доходів, то державна соціальна допомога їй буде призначена в повному обсязі та буде складати прожитковий на дитину відповідного віку.

Також при отриманні будь-яких інших державних соціальних допомог одинокою матір'ю вони будуть враховані у дохід при розрахуванні сукупного доходу. Тобто в законодавстві передбачений занадто малий розмір прожиткового мінімуму, який не дозволяє одинокій матері, працювати та отримувати гідну заробітну плату. Така ж сама ситуація при отриманні державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям. При зверненні обчислюється сукупний дохід за шість останніх місяців, який не може бути більше ніж 75% прожиткового для сім'ї.

Мати і батько повинні бути працевлаштовані або стояти на обліку у центрі зайнятості. Якщо в сім'ї є дитина до трьох років, один з батьків також повинен бути працевлаштований або стояти на обліку в центрі зайнятості. Однак, на сьогодні при розрахунку цього виду допомоги береться не прожитковий мінімум, а рівень його забезпечення, який визначається щорічно при складанні Бюджету України. Таким чином, державний соціальний захист недостатньо забезпечує найменш захищені прошарки населення грошовою допомогою, яка є у деяких сім'ях єдиним джерелом існування. Державна соціальна допомога при народженні дитини не підвищувалась понад п'ять років, як зазначалося вище, і складає на будь яку дитину 860,00 грн щомісячно, але дуже складно уявити, як забезпечити дитину до трьох років на таку малу суму, якщо цінова політика зростає з кожним днем на продукти харчування та засоби особистої гігієни.

Всі ці фактори дуже впливають на загальний соціальний стан країни та ступінь захищеності кожної родини. Адже молода родина в якій з'являються діти потребує більшої уваги та захищеності від держави. Внаслідок чого в

нашій державі демографічна ситуація погіршується. Так у 2018 році народжуваність становить 10,1 на 1000 осіб по країні, смертність становить 14,3 на 1000 осіб.

Населення в Україні на 2018 рік складає 42,177 млн. осіб, у 2015 році ця цифра була 45,15 млн. осіб, у 2016 році – 45 млн. осіб, у 2017 році – 44,8 млн. осіб. Також треба звернути увагу на не благополучні сім'ї, які живуть за рахунок дитячих виплат, де існує алкозалежність батьків та неогляд за малолітніми дітьми. Такі сім'ї перебувають на обліку у Центрах сім'ї та молоді та органах соціального захисту населення, де спеціалістами проводяться постійні перевірки стану умов житла дітей та батьків, їх поведінки, надається гуманітарна та психологічна допомога.

Для таких сімей лікування від залежності не представляється можливим у зв'язку з не бажанням лікуватись чи з недостатністю коштів на лікування. Але повністю виключити наявність таких сімей засобами, які має держава на сьогодні на жаль не вдається. Треба ще багато доопрацювати нинішню систему соціального захисту, щоб створити благополучні умови для поліпшення ситуації з такими сім'ями.

Також слід звернути увагу, на адміністративно-правове забезпечення та соціальний захист сімей з дітьми в умовах проведення ООС на території України. В нашій державі через збройний конфлікт на сході виникла критична ситуація щодо захисту прав людини, в тому числі і дітей. Ще до початку цих подій на обліку органів соціального захисту Донецької області перебувало 386 тисяч сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах, в яких виховується більше 609 тисяч дітей [29]. Зараз ця цифра досягає 1 млн. осіб, з яких кожна шоста, це дитина. Незважаючи на те, що з 2014 року існує досить багато нормативно-правових актів, що регулюють захист та права дітей, сьогодні дуже мало правових норм, що забезпечують правове регулювання права дітей в умовах збройного конфлікту. В прийнятих законах є тільки загальні норми, в них нема деталізованих положень, щодо соціально-правового

захисту дітей та сімей з дітьми. З початку проведення ООС можна виділити дві пільгові категорії дітей: це діти, які є переміщеними особами, та діти, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, тобто були поранені, вбиті, покалічені.

Згідно Указу Президента України від 29 жовтня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення додаткових соціальних гарантій окремих категорій громадян» вирішується питання про навчання дітей учасників бойових дій, та дітей, батькі яких загинули під час проведення ООС. Єдиними спеціальними правовими нормами, які врегульовували права дитини до 2016 року були положення статей 30-33 Закону України «Про охорону дитинства»], які не відповідали тій ситуації, яка склалася в Україні на той час.

Пізніше були внесені зміни до цієї статті, які спрямовані на вдосконалення системи соціального захисту дітей шляхом введення механізму прийняття рішень щодо дитини на основі інтересів дитини. Зроблені зміни акцентують увагу на те, що для державної соціальної політики на першому місці повинні бути інтереси сімей з дітьми. Крім цього в цьому Законі необхідно ввести термін «дитина-жертва збройного конфлікту», «дитина, яка перебуває в зоні збройного конфлікту» та визначити умови їх соціальної захищеності. Цей законопроект було розроблено з метою встановлення додаткових гарантій для дітей, які постраждали внаслідок перебування в зоні збройного конфлікту, але у своєму висновку він має деякі недоліки, наприклад у статті 1 Закону України «Про охорону дитинства»[38] поняття дітей, які опинилися в тяжких життєвих обставинах, які потрапили в ситуацію, коли порушується їх життєдіяльність та розвиток, залишилися без батьківського піклування, розлучені з родиною, потребують допомоги усуває необхідність уточнення в Законі України «Про безоплатну правову допомогу» [39], «Про оздоровлення та відпочинок дітей» [40], конкретних категорій дітей, які мають на це право. Щодо визначених заходів, то всі діти без виключення повинні мати право на оздоровлення та відпочинок та правову допомогу. В умовах проведення ООС дуже важливе місце займає соціально-правовий захист дітей,

як більш вразливої категорії населення. Дітей, які проживають на території проведення ООС та навіть на лінії зіткнення досить багато, тому для держави важливо соціально захистити та забезпечити їм гідне життя. В системі соціального захисту сімей з дітьми існує багато недоліків, які були зазначені вище та які вимагають вдосконалення в сучасній європейській державі.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СІМЕЙ З ДІТЬМИ

3.1 Перспективи розвитку і напрямки удосконалення соціального захисту в умовах Євроінтеграції

Вирішення соціальних проблем в Україні створює необхідність розробки стратегії її реформування відповідно до стандартів ЄС, що актуалізує нові можливості та перспективи, тому що існуючі напрацювання стосуються передусім вирішення нагальних конкретних соціальних проблем.

Дослідження взаємозв'язків показників, що характеризують соціальний стан в Україні це підтверджує. Програми соціального захисту недостатньо забезпечують коштами вразливі категорії населення через що, практично не зменшується бідність та безробіття сімей з дітьми, переважно пільги мають декларативний характер, тобто при призначенні одного виду пільги передбачається відміна іншої, не забезпечується рівна доступність до якісних соціальних послуг (освітніх, медичних, культурних, житлово-комунальних) особливо у сільських місцевостях. За офіційними даними Держкомстату кількість безробітних за перший квартал 2019 року складає 340,7 тисяч осіб, що становить 92,9% до відповідного періоду 2018 року без урахування тимчасово окупованої території у Донецькій та Луганській областях. Середній розмір пенсії за віком призначеної пенсіонерам, які перебувають на обліку в Пенсійних Фондах України складає 2556,7 грн., по інвалідності 2000,9 грн., по втраті годувальника 2368 грн. з урахуванням грошової допомоги та індексації передбаченої законодавством.

В країнах ЄС розміри пенсій давно перевищують рівень виплат в Україні, так наприклад у Великобританії – 900,00 євро, у Швеції – 1000,00 євро, у Німеччині середній розмір пенсії за віком становить 1400,00 євро на місяць,

євро, у Данії – 1800,00 євро, у Норвегії – 2000,00 євро на місяць. Хоча не во всіх країнах такий розмір пенсійного забезпечення, наприклад у деяких країнах пенсіонери живуть на більш скромну пенсію: у Болгарії – 130,00 євро, у Латвії середній розмір пенсії становить 300,00 євро на місяць, Румунії -175,00 євро, Естонії – 230,00 євро на місяць [31]. Уряди країн ЄС постійно вдосконалюють систему пенсійного забезпечення, намагаючись цим збільшити якість та рівень життя пенсіонерам. Чим довше людина працює, тим на більшу виплату вона може розраховувати. Жителі ЄС після виходу на пенсію ведуть активний спосіб життя, подорожують, займаються спортом, забезпечуючи собі міцне здоров'я.

В Україні не всі пенсіонери мають навіть кошти для існування, потрібні медикаменти, достатній соціальний захист. Більшість українських пенсіонерів більшу частину пенсії віддають на оплату житлово-комунальних послуг, придбання необхідних ліків, елементарних засобів гігієни. Якісну їжу або подорожування основна маса пенсіонерів не може собі дозволити. Медицина у Європі знаходиться на найвищому рівні у світі. Для пенсіонерів Європи медичне обслуговування повністю безкоштовне, що сприяє довголіттю цієї категорії громадян. Європейський Союз подає приклад іншим країнам. На практиці, жителі в інших державах можуть користуватись досвідом європейців і самостійно робити накопичення, що дозволить збільшувати розмір пенсій на 20-40%. Урядам залишається створювати для цього сприятливі умови, спираючись на практику західних сусідів [42].

В Україні надання різноманітних пільг, соціальних послуг та виплат безпосередньо передбачено 58 законами та більш ніж 120 підзаконними правовими актами. На сьогодні в країні налічуються 120 категорій пільговиків, з яких 45 зазначаються, як соціальні, 75 за професійною ознакою. Усі пільгові, в тому числі, соціально незахищені категорії мають право на більш як 120 видів пільг та понад 60 видів соціальних виплат. Але, як свідчить досвід чинне законодавство у сфері соціального захисту та соціального забезпечення населення має суттєві недоліки, адже більшість законів складається у різний

час і нерідко суперечить один одному. Прив'язка більшості видів державних соціальних допомог до прожиткового мінімуму іноді не дозволяє отримувати той вид допомоги, на який людина має повне право. Видатки державного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення за 2019 рік складає 237399,5 млн.грн., а у 2018 році ця сума складала 214277,3 млн.грн [40]. Попри зростання цих показників все одно в недостатньому обсязі фінансуються програми для малозахищених верств населення це обумовлює зростання бідності та безробіття. Стосовно мінімального прожиткового мінімуму, який визначається Бюджетним Кодексом України, він складає з 01.01.2019 року 1853,00 грн., а мінімальна заробітна плата з цього періоду становить 4173,00 грн.. Відповідно до стандартів ЄС мінімальна заробітна плата у різних країнах становить: Велика Британія – 1401,00 євро на місяць, Германії і Франції по 1498,00 євро, Бельгії - 1563,00 євро, Нідерландах – 1578,00 євро, Люксембурзі – 2000,00 євро на місяць, що стосується інших країн, наприклад у Латвії цей показник становить 430,00 євро, Венгрії – 445,00 євро, Чехії – 478,00 євро, Словаччині – 480,00 євро, Естонії – 500,00 євро на місяць [49].

Державним рівнем в системі соціального захисту України чітко виділяються такі групи проблем: недоповненість нормативно-правової бази щодо реформування системи соціального захисту населення; необхідність відповідних змін у програмах, спрямованих на підвищення адресної соціальної допомоги, відміну пільг, наданих багатьом категоріям громадян незалежно від їх матеріального становища, або встановлення нового порядку надання державної соціальної допомоги, що базується на перевірці доходів; відсутність взаємоузгодженості різних програм соціального захисту, наприклад програм державних допомог сім'ям з дітьми, житлових субсидій і соціальної допомоги родинам; складність переходу до єдиної системи грошових трансфертів у рамках мультипрограмної системи соціального захисту населення.

До основних принципів, на яких має базуватися майбутня система со-

ціального захисту України, належать:

1) загальність в поєднанні з диференційованим підходом до різних демографічних груп населення. Це означає, що соціальні гарантії охоплюють все населення незалежно від форм зайнятості, статі, національності, прибутків. Система соціального захисту поширюється на всі категорії громадян, захищає права та інтереси сімей з дітьми, молоді, працездатних громадян, людей похилого віку. Однак форми здійснення та надання соціального захисту мають різнитися для окремих верств громадян, в цьому і полягає сутність принципу диференційованого підходу. Для працевлаштованих та працездатних громадян політика соціального захисту реалізується в забезпеченні основних прав людини у сфері праці – права на працю, відпочинок, нормальні умови праці та отримання матеріального забезпечення від своєї діяльності. Гарантіями для соціально уразливих верств населення користування державними фондами споживання. Безпосередню матеріальну допомогу мають отримувати лише непрацездатні громадяни, сім'ї з дітьми, найбільш нужденні категорії громадян згідно законодавства;

2) єдина система гарантій соціального захисту на всіх рівнях: державному та регіональному, рівні окремого трудового колективу з чітким визначенням прав, відповідальності і функцій кожного із цих рівнів, а також джерел ресурсного забезпечення. Мають установлюватися державні мінімальні розміри соціальних гарантій, так би мовити граничні межі захисту всіх громадян та окремих соціально вразливих верств населення. Місцеві органи влади забезпечуватимуть виконання загальнодержавних соціальних гарантій і програм із захисту громадян на певній території, розроблення та реалізацію регіональних програм соціального захисту і допомоги виходячи із соціально-демографічних, національно-культурних та інших особливостей, а також фінансування;

3) фінанси із державних фондів споживання мають більшою мірою спрямовуватися на підтримку соціально вразливих груп населення;

4) використання науково обґрунтованих соціальних нормативів, як основи при розробці державних та регіональних програм соціального захисту. За цими нормативами забезпечується гарантований доступ усіх громадян до освіти, медичного забезпечення, надання житла, який обмежується чітко визначеними розмірами та відповідними сферами. Послуги, які надаються понад нормативний мінімум, працездатні громадяни повинні оплачувати за власний чи колективний рахунок. Такий підхід дає змогу відродити роль стимулів до праці, активно залучати особисті доходи населення для розв'язання соціальних проблем та розробити механізм, який забезпечує соціально уразливим верствам населення перевагу при використанні державних фондів споживання;

5) зміни в системі соціальних гарантій. В умовах ринку підтримка та захист населення мають будуватися з урахуванням динаміки соціально-економічних процесів та запобігати можливим причинам соціального напруження та невдоволення.

Що стосується законодавчих актів соціального захисту сімей з дітьми тут є багато недоліків, які треба виправляти та впроваджувати нові зміни. Так, наприклад в Постанові №1751 від 27.12.2001 року «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми» щодо державної соціальної допомоги на дітей одиноким матерям, яка обчислюється виходячи із середньомісячного сукупного доходу сім'ї за шість місяців, прописані такі умови отримання, що матері, які працюють, отримують відмову у зв'язку з перевищенням прожиткового мінімуму при розрахунку, тобто не мають права отримувати цей вид допомоги, як додатковий дохід на утримання дитини. Тобто прив'язуючи цей вид допомоги до доходів матері, законодавець позбавляє її можливості працювати або отримувати цей вид допомоги.

Стратегічні перспективи розвитку сучасної державної соціальної політики представлені на (рис. 3.1)

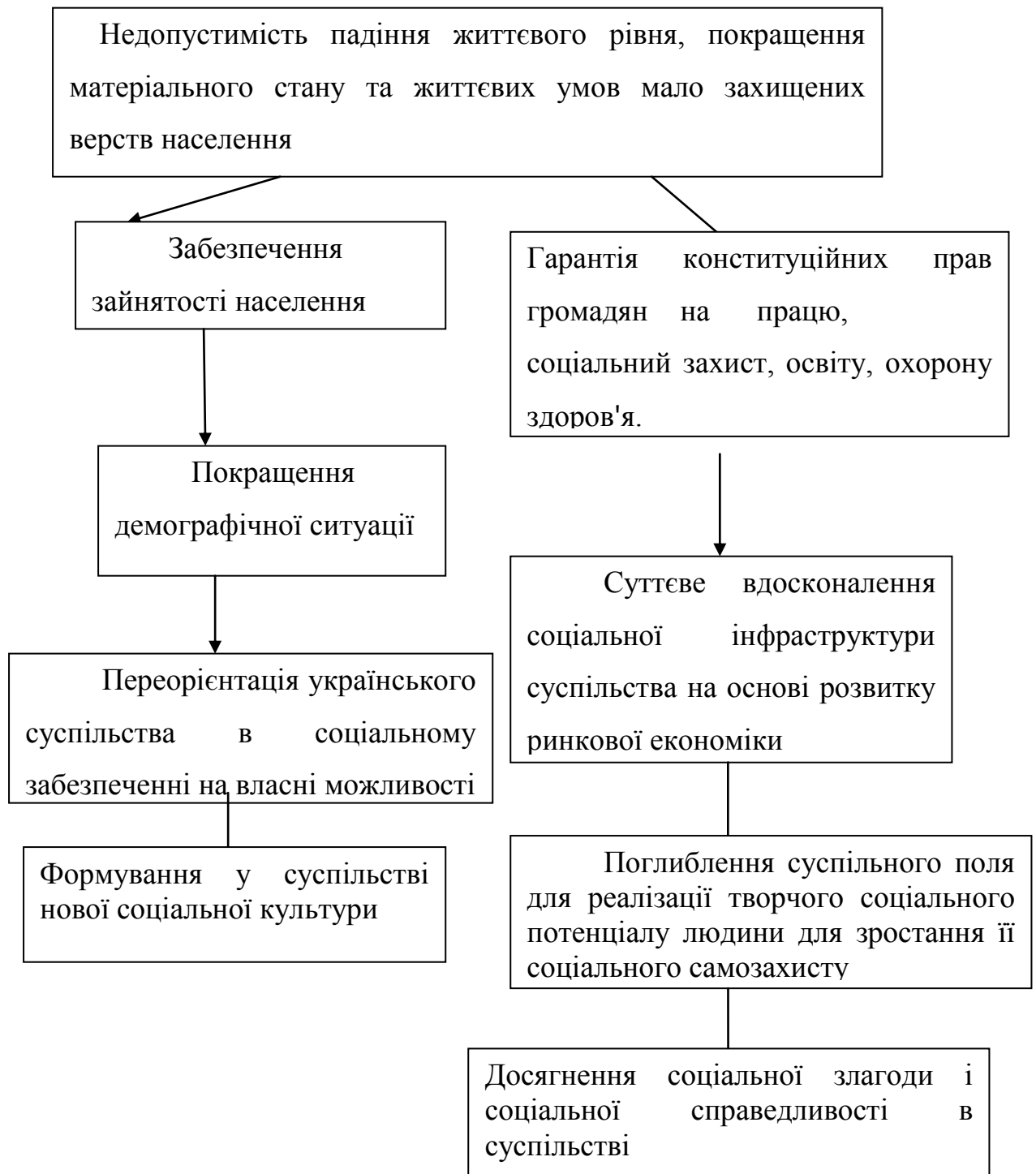

Рисунок 3.1 - Основні напрями розвитку соціальної сфери

Така ж сама ситуація з державною соціальною допомогою малозабезпеченим сім'ям. Прожитковий рівень занадто малий для утримання малолітніх дітей, та за умовами які прописані в Постанові КМУ кожен член родини повинен працювати або в сім'ї повинна бути дитина віком до трьох

років, тому доходи обох членів родини враховуються в дохід сім'ї. Насправді відбувається так, що сім'я де працює один батько, а мати виховує дитину до трьох років, мають право на цей вид допомоги, але при розрахунку виявляється, сукупний дохід сім'ї перевищує прожитковий мінімум на кожного члена родини, тому сім'я отримує відмову. Тому законодавчі акти, які стосуються державних соціальних допомог потребують змін. Наприклад, можна не прив'язувати сукупний середньомісячний дохід до допомоги на дітей одиноким матерям, тому що мати виховує дитину або кількох дітей сама і вона має повне право отримувати від держави допомогу при цьому бути працевлаштованою, такі зміни будуть стимулювати одиноких батьків до працевлаштування. Малозабезпечені сім'ї теж потрібно підтримувати на державному рівні в повній мірі, тому можна запропонувати відміну прожиткового мінімуму на батьків, а виплачувати тільки на дітей відповідного віку, це дасть можливість підвищення розміру допомоги.

В Ясинуватському районі існує проблема транспортного забезпечення населення, що призводить до погіршення загальної ситуації та негативного настрою громадян. В селах Первомайське, Водяне, Тоненьке, Опитне немає взагалі ніякого транспортного сполучення. Населення цих сіл вимушено на попутному транспорті діставатись районного центру чи найближчого міста. Тому пропонуємо звернути на це увагу та вирішити питання шляхом надання транспортного забезпечення необхідного людям.

В Україні соціальна сфера характеризується економічними зрушеннями і труднощами, які частково є наслідком застосування форм і методів управління, невдалими спробами наповнення нових форм суспільного управління старим змістом, недооцінки новітніх форм соціального регулювання та самореалізації, а також впливом інших об'єктивних факторів.

Порівняльна характеристика особливостей сучасної соціальної політики європейських країн і України засвідчують орієнтованість нашої держави на ті заходи, які вже тривалий час існують і функціонують у розвинених країнах ЄС.

Сучасна система соціального захисту створена ще за радянських часів та хоч вона вже має чимало ознак, властивих державам перехідного періоду, однак ще не повністю відповідає життєвим потребам українського суспільства. Не зважаючи на нормативно-законодавчу базу цілісної програми її розвитку дотепер не існувало: були лише окремі спроби розробки і впровадження її елементів, часто без достатнього ресурсного забезпечення і соціально-економічного обґрунтування, без урахування територіальних особливостей та менталітету населення. Урядом робилися спроби передусім активізувати напрями соціальної політики, які були спрямовані на покращення життєвих умов та пом'якшення негативних наслідків соціальної кризи. Частково вдалося зберегти загальнодоступність і безоплатність освіти, охорони здоров'я та культурного обслуговування населення.

Таким чином, сучасний розвиток системи соціального захисту населення України потребує комплексного підходу при зміні принципів її побудови, виходячи з ринкових реалій розвитку країни. Залучення коштів недержавних структур, якісне соціальне обслуговування, соціальне спонсорство, стимулювання, надання послуг за допомогою прямого бюджетного фінансування сприятиме підвищенню соціальних стандартів у державі та покращенню матеріальних умов існування вразливих верств населення.

3.2 Врахування міжнародного досвіду соціального захисту сімей з дітьми в Україні

В результаті політичних та економічних перетворень сучасній соціальній ситуації, яка склалася в нашій державі, найуразливішою частиною населення стали сім'ї з дітьми. Органами влади та урядом вживаються різні заходи та механізми регулювання соціального захисту сімей з дітьми, але незважаючи на це, становище цієї категорії населення залишається важким. Демографічна ситуація теж не в кращому стані, на жаль, дитяча смертність перевищує

народжуваність. Підтримка сімей з дітьми повинна бути на державному рівні значно вище, чим зараз та відповідати міжнародним стандартам. Під стандартом треба розуміти, типовий зразок, який повинен відповідати за розмірами, якістю, формою. Міжнародний стандарт – це сукупність норм, які закріплені в міжнародних актах, легалізовані на міжнародному рівні та у внутрішній політиці держави, становляться обов'язковими та реалізуються на державному рівні і визначають гідні життєві умови для сімей з дітьми. На даний час єдиного міжнародного акта, який би закріплював такі норми немає. У зв'язку з цим, загальні характеристики та принципи, що стосуються державного оптимального рівня забезпеченості в цій сфері, регулюються великою чисельністю міжнародно-правових актів, які визначають права сімей з дітьми, форми їх соціальної захищеності, а також основи соціального захисту сімей з дітьми та сприяння в вихованні підростаючого покоління.

Одними із універсальних правових актів на міжнародному рівні, які закріплюють основні засади соціального захисту сімей з дітьми є Загальна Декларація прав людини [6], Декларацію прав дитини [7], Міжнародні пакти про політичні та громадські і культурні права [14], Конвенцію про права дитини [11].

Всі ці міжнародно-правові акти закріплюють рівні права всього суспільства, які можуть обмежуватись згідно законодавства. Це дає можливість запобіганню безпідставному отриманню додаткових благ особам, які не мають на це право. Адже в законодавстві передбачені окремі категорії населення, які мають право на отримання пільг.

У Загальній Декларації прав людини містяться основні права та демократичні принципи сімей з дітьми, закріплені право на гідні умови життя, одяг, житло, медичне обслуговування, навчання, соціальний захист. Також основоположним документом, що закріплює права дитини є Конвенція ООН, яка була прийнята 27 вересня 1991 року, де чітко визначені належні умови виховання дитини в сім'ї та сприяння її загального розвитку. Країни-учасниці

ЄС повинні забезпечити соціальний захист сім'ям з дітьми для їх гідного існування.

У ст.9 цієї Конвенції приділяється особлива увага вихованню дитини в повноцінній сім'ї, щоб дитина не розлучалася з батьками за будь-яких обставин, за винятком важких обставин, які склалися для дитини. В даному документі також закріплені права неповноцінної дитини, на гідне піклування за нею, на надання соціального захисту такої дитини та особи, яка здійснює догляд за нею, найбільшого соціального пристосування цієї дитини до оточуючого соціуму. Конвенція ООН про права дитини заклала в міжнародне право ті норми захисту прав дитини, до дотримання яких повинні прагнути всі держави. На підставі норм і принципів Конвенції сформульовано міжнародні, регіональні та національні акти про права дитини та сімей з дітьми, зокрема. Однак мало лише закріплення стандартів соціального захисту сімей з дітьми у міжнародних актах. Про ефективність таких норм можна судити лише виходячи з їх імплементації у національне законодавство та їх реалізації.

У 2004 році в Ніцці на Саміті Європейського Союзу було прийняте Новий соціальний порядок денний, що відображає пріоритетні цілі соціальної політики ЄС на майбутні роки, а саме: вирішення проблеми зайнятості й зменшення безробіття, захист прав працездатних громадян в умовах мінливої економіки, гендерна рівноправність, ліквідація бідності та боротьба з дискримінацією. До завдань, які має вирішувати соціальна політика, входить стимулювання активності й підвищення якості робочої сили, пом'якшення наслідків демографічних змін. Особливу увагу, приділено заходам, спрямованим на підвищення активності жінок на ринку праці, поліпшення можливостей для гармонізації професійних і сімейних обов'язків. Документ вів поняття «соціальні індикатори».

Відповідно до них повинна оцінюватися соціальна ситуація в ЄС і ступінь соціального захисту окремих груп населення. Хоча Соціальний порядок денний - це програма дій в Європейського Союзу в соціальній сфері, і вона є

документом, що не має юридичної цінності, була висловлена загальна думка про необхідність закріпити її положення відповідними правовими актами. Європейські країни знайшли ефективні способи боротьби із соціально неприйнятими масштабами безробіття. А це один з важливих аргументів на користь європейської моделі розвитку суспільства [39].

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що механізм регулювання економічних і соціальних процесів у Європейському Союзі, з одного боку, у результаті інтеграції з'явився наднаціональний рівень, на яких національна держава передала деякі свої функції. З іншого боку, розвивається субнаціональний рівень, що відбиває зростання в умовах глобалізації окремих адміністративних одиниць, областей, штатів, земель, до яких переходить частково або повністю багато питань соціальної політики [47].

У березні 2010 року була схвалена нова європейська стратегія економічного розвитку на найближчі 10 років – «Європа 2020». Це стратегія сталого, загального і розумного зростання, що прийшла на зміну Лісабонській стратегії (2000-2010р.р). Стратегія «Європа 2020» дає зрозуміти як повернути нестабільність сьогодення в бік розумного, сталого і всеосяжного росту і розвитку, «Європа 2020» встановлює три основні чинники зміцнення економіки:

- розумне зростання: розвиток економіки, засноване на знаннях та інноваціях;
- стійке зростання: створення економіки, заснованої на доцільному використанні ресурсів, екології та конкуренції;
- всеохоплююче зростання: сприяння підвищенню рівня зайнятості населення, досягнення соціальної згоди. Необхідно визначити, які цілі ставить перед собою Європа у сфері соціальної політики:
 - 75% населення віком від 20 до 64 років має бути працевлаштоване;
 - не менш 40% молоді повинно мати вищу освіту;
 - частка учнів, які кинули навчання у школі не повинна перевищувати

10%;

– скорочення кількості людей, які опинилися за межою бідності на 20 млн.

Для того, щоб держави-члени змогли адаптувати стратегію «Європа 2020», Європейська Комісія пропонує державам трансформувати цілі ЄС в свої національні стратегії. Цілі відображають основну суть розумного, сталого і всеосяжного, але вони не є вичерпними. Європейський Союз ставить багато завдань в ході виконання стратегії «Європа 2020». Для най швидшого досягнення результатів стратегії «Європа 2020», ЄС вважає наступними такі напрямки діяльності:

– «Рух Молоді» для посилення результативності освітніх систем і сприяння залученню молоді до ринку праці;

– «План Розвитку нових здібностей і збільшенню кількості робочих місць», щоб провести модернізацію ринків праці, дати можливість людям отримувати нові знання та навички, щоб збільшити можливість працевлаштування, поліпшення співвідношення попиту і пропозиції на ринках праці, включаючи трудову мобільність;

– «Європейська політика проти бідності», щоб соціальна та територіальна взаємодія була поширена на всій території і досягнення у сфері економічного розвитку та зайнятості населення допомагали знижувати рівень бідності по всьому ЄС [53].

На рівні Європейського Союзу Європейська Комісія буде працювати у наступних напрямках:

– створити основу для кооперації, обміну досвідом та результатами по боротьбі із бідністю, а також здійснювати конкретні дії на підтримку людей, які знаходяться в тяжкому матеріальному стані;

– розробити та впровадити програми підтримки соціальних інновацій для найбільш незахищених верств населення (шляхом надання допомоги в навчанні, перекваліфікації, надання робочих місць для бідних груп населення, боротьба з дискримінацією);

– вжити заходів для оцінки адекватності і стійкості до суспільних змін заходів соціального захисту, пенсійних систем, виявити шляхи кращого доступу до охорони здоров'я.

На національному рівні держави-члени, щоб досягнути цілей стратегії «Європа 2020» будуть працювати за такими напрямками:

– підтримувати ідеї розділеної, колективної та індивідуальної відповідальності в сфері боротьби з бідністю та соціальною відмовою;

– визначити та впровадити заходи пов'язані з певними групами населення, наприклад сім'я з одним батьком, самотні літні люди, меншини, люди з обмеженими можливостями;

– повністю втілити в життя програму соціального захисту і пенсійних систем для гарантії отримання доходу та охорони здоров'я.

Отже, еволюція соціальної політики Європейського Союзу показує не тільки етапи її розвитку, а й послідовне створення правової бази, здатної забезпечити впровадження цієї політики в життя.

Україна – частина Європи, тому це обумовлює важливе значення регіональних актів, прийнятих у рамках Європейського Союзу у формуванні європейських цінностей та державних стандартів соціального захисту сімей з дітьми. Направленість нашої держави до Європейського Союзу викликає необхідність реформування системи соціального захисту населення з урахуванням досвіду країн ЄС. Існуюча загальнодержавна програма визначає основні терміни, мету та інституціональний механізм, принципи фінансового, кадрового та інформаційного забезпечення виконання цьому слід враховувати, що для подолання неузгодженостей, забезпечення високого рівня соціального захисту, виконання положень, які визначені Європейською соціальною хартією та Хартією Співтовариства про фундаментальні соціальні права робітників, необхідно здійснювати заходи, які сприяють координації дій у соціальному захисті та враховують відмінності національних законодавств щодо соціального захисту.

У Регламенті 1408/71 зазначається, що метою створення європейського законодавства щодо соціального захисту є не гармонізація законодавства країн-членів до європейського, а координація порядку забезпечення особам соціального захисту. При реформуванні соціального захисту в Україні слід враховувати принципи щодо цієї діяльності, які діють у країнах ЄС:

- принцип верховенства права ЄС щодо законодавства окремої країни-члена, на яких, у свою чергу, покладається обов'язок покращувати своє власне законодавство у сфері соціального захисту до стандартів ЄС;

- принцип недопущення дискримінації за національною ознакою, а також здійснення соціальних виплат незалежно від місця проживання особи;

- принцип недопущення надання особі однакових виплат у різних країнах-членах покликаний не допускати зловживань з боку осіб, що отримують соціальні виплати та недопущення отримання однакових виплат у різних країнах;

- принцип прозорості інформації для осіб про розмір виплат;

- принцип взаємозаліку страхових періодів. Відповідний орган країни-члена ЄС відповідно до законодавства якої особа бажає отримувати соціальні виплати, враховують період страхування, зайнятості чи проживання на території іншої країни члена ЄС. При цьому діє фікція, згідно якої вважається, що особа працювала на території даної країни і платила внески за її законодавством;

- принцип недопущення погіршення становища громадян;

- принцип поширення на працюючих. Система соціального захисту поширюється тільки на громадян, що працюють за наймом, членів їхніх родин і непрацездатних осіб. На громадян, які самі працевлаштовуються, діють тільки ті соціальні гарантії, у фінансуванні яких вони беруть участь;

- принцип диференціації, обумовлює різний підхід до соціально-демографічних верств населення залежно від ступеня їхньої економічної самостійності, працездатності, можливостей підвищення рівня матеріального

становища;

- принцип використання соціальних нормативів, визначення ступеня соціальних гарантій на основі соціальних нормативів. Найбільш важливим соціальним нормативом є мінімальний прожитковий рівень, мінімальні розміри заробітної плати і пенсій, а також розміри встановленої державної соціальної допомоги;

- принцип розподілу соціально-економічної відповідальності за реалізацію соціальних гарантій між державою, підприємствами та громадянами. Держава за рахунок бюджетних коштів створює тільки мінімально гарантований рівень побутового, культурного, медичного та соціального обслуговування населення;

- принцип розвитку ринкових відносин відповідає формам соціального забезпечення населення.

Крім адаптації українського законодавства у сфері соціального захисту до вимог стандартів ЄС необхідно реформувати державні механізми соціального захисту: економічний та організаційний. Це потребує здійснення таких дій: реформування систем страхування, пенсійного забезпечення, політики зайнятості, збільшення державних видатків на заходи щодо фінансування соціального захисту, проведення реорганізації органів соціального захисту з урахуванням досвіду країн ЄС, вдосконалення підготовки та підвищення кваліфікації службовців у Департаменту соціального захисту населення з метою впровадження досвіду країн ЄС, нових форм і методів праці в даній сфері діяльності.

Отже, сучасна система соціального захисту в Україні потребує реформування та знаходиться не в кращому стані. Соціальна політика орієнтується на гарантоване задоволення лише мінімальних базових потреб і надання соціальної допомоги найбільш уразливим категоріям населення. Результатом цього є масове безробіття, не реформована система заробітної плати і пенсійного забезпечення, не вирішені питання щодо запобігання і подолання бідності, запровадження соціального страхування, адресної

допомоги. Тобто, склалася ситуація, коли можна без перебільшення стверджувати: негативні наслідки соціально-економічних перетворень відчула значна частина мешканців нашої країни.

Уряд вживає явно недостатніх заходів щодо пом'якшення ситуації в соціальній сфері. Кризова ситуація, у якій перебуває населення України, багато в чому пов'язана з тим, що вже протягом багатьох років у процесі здійснення реформ ігнорується соціальний чинник. Через це назріла нагальність розроблення нової соціальної концепції і шляхів її реалізації. В Україні прийнято ряд правових актів, які регулюють відносини в галузі соціального захисту населення. В Конституції України, основах законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, інших законах, актах Президента України визначені основні форми і методи соціального захисту населення. Існує нагальна необхідність розробки і прийняття цілого ряду законодавчих та нормативно-правових актів з конкретних видів соціальних виплат і послуг. Ці акти повинні базуватися на науково обґрунтованих фінансово-правових основах. Вдосконалення законодавчих та нормативно-правових актів в сфері соціального захисту населення на науково обґрунтованих фінансово-правових основах вимагає ретельної підготовки та розробки їх проектів. Цим повинні займатися повсякденно науковці. Проте варто зазначити, що в Україні питаннями підготовки науково обґрунтованих фінансово-правових основ соціального захисту населення практично ніхто із науковців не займається. Але, питання науково обґрунтованих фінансово-правових основ соціального захисту населення пов'язані із вдосконаленням змісту актів, що приймаються Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України.

На сьогодні в країнах ЄС втілюють у життя принцип активної соціальної політики, яка носить упереджувальний характер. Саме завдяки цій політиці будується соціально-орієнтована модель ринкової економіки на єдиному Європейському просторі. Така активна соціальна політика створює умови для гідної праці та відтворювання робочої сили. Дієві заходи активної та

ефективної соціальної політики сприяють перетворенню суспільних відносин в умовах соціальної справедливості, зв'язку поколінь, вирівнюванню доходів та вирішенню інших гострих економічних проблем сьогодення, вони і є інструментом ослаблення соціальної напруженості, нейтралізації різного роду суспільних конфліктів. Більшість країн ЄС вже здійснили комплекс заходів щодо реформування власної соціальної політики та окремих її складових, інші країни тільки починають працювати над цим. В Україні хоча і розроблено чимало у вирішенні проблеми побудови ефективної системи соціального захисту населення, залишається ще багато невирішених питань. Крім того, все це ускладнюється недостатністю фінансових ресурсів, існуючою непрозорістю та надмірною складністю соціальних програм. І тому ситуація в Україні є набагато складнішою та гострішою, ніж це є у країнах ЄС, особливо, коли мова йде про ефективність використання бюджетних коштів. Сприяти оптимізації та підвищенню ефективності цих процесів, у першу чергу повинні би заходи державного рівня: обґрунтована стратегія соціально-економічного розвитку країни, удосконалення існуючої законодавчої бази, розбудова інноваційного суспільства та економіки знань. Як раз такі заходи і стануть механізмом наближення нашої країни до країн Європейської спільноти з їх високим рівнем соціального захисту та уваги до населення.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного аналізу дослідження, можливо зазначити, що соціальний захист сімей з дітьми – це сукупність юридичних, організаційних, економічних та фінансових заходів, яка спрямована на реалізацію та забезпечення сім'ям з дітьми права на захист від неблагополучних наслідків соціальних ризиків, їх подолання або їх усунення.

Основними категоріями, які мають право на соціальний захист є сім'ї з дітьми, вагітні жінки, утримання дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, малозабезпечені сім'ї, багатодітні сім'ї, самотні матері, особи з інвалідністю з дитинства та діти з інвалідністю. Критеріями для класифікації соціальних ризиків у рамках соціального захисту сімей з дітьми є організаційно правова форма соціального захисту, способи їх державного забезпечення, сфера поширеності та характер наслідків їх настання.

Головними проблемами, які можна виокремити в соціальному захисті сімей з дітьми є:

велика кількість нормативно-правових актів, яка не дає чіткого розуміння та можливості надання державних соціальних допомог;

недосконалість надання соціального захисту;

низький рівень соціального забезпечення, недостатність фінансування державних установ з питань соціального захисту;

особливі умови надання соціального захисту в зоні проведення ООС;

кризові умови для проживання населення на території поблизу лінії розмежування;

соціальні ризики для сімей з дітьми.

В ході проведення дослідження запропоновано такі заходи щодо реформування та вдосконалення системи соціального захисту сімей з дітьми та системи в цілому:

- вдосконалити нормативно-правову базу надання соціального захисту сімей з дітьми, а саме змінити умови надання деяких видів державних

соціальних допомог сім'ям з дітьми, запровадити зпрошену прозору систему надання адресної соціальної допомоги сім'ям з дітьми;

- забезпечити транспортне сполучення для населення, яке проживає поблизу лінії розмежування;

- розподіляти бюджетні видатки під час формування бюджету необхідно таким чином, щоб запобігти кризовій ситуації, а саме з урахуванням раніше прийнятих законодавчих актів та нових законів, це допоможе підтримувати бюджетні обмеження, оскільки виділення асигнувань на прийняття нових зобов'язань стане можливим після виділення коштів на виконання діючих зобов'язань.

Виходячи з аналізу дослідження, встановлено, що сучасна система соціального захисту сімей з дітьми в Україні потребує реформування та знаходиться не в кращому стані. Соціальна політика орієнтується на гарантоване задоволення лише мінімальних базових потреб і надання соціальної допомоги найбільш уразливим категоріям населення. Результатом цього є низький рівень життєвих умов сімей з дітьми, не реформована система заробітної плати і пенсійного забезпечення, не вирішені питання щодо запобігання і подолання бідності, запровадження соціального страхування, адресної допомоги.

Склалася ситуація, коли можна без перебільшення стверджувати: негативні наслідки соціально-економічних перетворень відчула значна частина мешканців нашої країни. Тому саме зараз необхідно:

- розробити комплексної концепції надання соціального захисту сім'ям з дітьми;

- зробити умови надання державних соціальних допомог простішими для населення, щоб отримувачі були зацікавлені в працевлаштуванні, а не навпаки, щоб отримання державних соціальних допомог було не єдиним засобом існування, а державною підтримкою для всіх сімей з дітьми;

- зробити систему соціального захисту найбільш прозорою для населення, адже доступ в інтернет ресурси мають не всі категорії громадян, які отримують

державні соціальні допомоги. Навіть не всі громадяни знають, що вони мають права отримувати ту чи іншу державну соціальну допомогу. Для цього необхідно розробити систему громадського моніторингу надання соціального захисту для прозорості та відкритості для всього населення.

Для здійснення цього заходу необхідно звернути увагу на міжнародний досвід країн ЄС, розвивати систему передачі знань і навичок при впровадженні організаційно-управлінських технологій, використання кращою в своїй галузі практики, впровадження організаційних структур в державних соціальних установах, що відповідають за пошук, розробку і впровадження передових організаційно-управлінських технологій.

На сьогодні в країнах ЄС втілюють у життя принцип активної соціальної політики, яка носить упереджувальний характер. Саме завдяки цій політиці будується соціально-орієнтована модель ринкової економіки на єдиному Європейському просторі. Така активна соціальна політика створює умови для гідної праці та відтворювання робочої сили.

Дієві заходи активної та ефективної соціальної політики сприяють перетворенню суспільних відносин в умовах соціальної справедливості, зв'язку поколінь, вирівнюванню доходів та вирішенню інших гострих економічних проблем сьогодення, вони і є інструментом ослаблення соціальної напруженості, нейтралізації різного роду суспільних конфліктів.

Більшість країн ЄС вже здійснили комплекс заходів щодо реформування власної соціальної політики та окремих її складових, інші країни тільки починають працювати над цим. В Україні хоча і розроблено чимало у вирішенні проблеми побудови ефективної системи соціального захисту населення, залишається ще багато невирішених питань. Крім того, все це ускладняється недостатністю фінансових ресурсів, існуючою непрозорістю та надмірною складністю соціальних програм.

Ситуація в Україні є набагато складнішою та гострішою, ніж це є у країнах ЄС, особливо, коли мова йде про ефективність використання бюджетних коштів. Сприяти оптимізації та підвищенню ефективності цих

процесів, у першу чергу повинні заходи державного рівня:

існування обґрунтованої стратегії соціально-економічного розвитку країни;

удосконалення існуючої законодавчої бази;

розбудова інноваційного суспільства та економіки знань.

Як раз такі заходи і стануть механізмом наближення нашої країни до країн Європейської спільноти з їх високим рівнем соціального захисту та уваги до населення.

Перелік посилань

1. Базилевич В. Д. Державні фінанси: навч. посіб./ за заг. ред. В. Д. Базилевича. – К.: Атіка, 2012. – 128 с.
2. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: навч. посібник для. – К.: Центр навчальної літератури, 2015. – 171 с.
3. Богданов С. Соціальний захист інвалідів. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2012. – 150 с.
4. Воловик В.І., Лепський М.А., Гутнін Е.А. Основи стратегічного прогнозування політичних ситуацій та процесів: навчальний посібник. – Запоріжжя: КСК-Альянс, 2012. – 468 с.
5. Дьяконова І.І., Єпіфанов А. О. Бюджет і фінансова політика України : навч.посіб. – К.: Наук. думка, 2017. – С. 303 с.
6. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 р.// Збірник міжнародних договорів «Міжнародний захист прав і свобод людини». – К.: Юридична література, 2006. – С. 139-141.
7. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. //Офіційний вісник України. – 2008. – №93. – С.3103.
8. Законодавство України про соціальне забезпечення/ Упоряд.: В.С.Ковальський, Л.П. Ляшко. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – 432 с.
9. Климанська Л.Д., Малик І. Р., Савка В.Є. Соціальна політика. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2015. – 318 с.
10. Коваль Л.А. Особливості розвитку соціально-трудових відносин в сучасних // Ефективна економіка: електрон. наук. фах. вид. – 2015. – № 2.
11. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990 р. – №1. – С.205.
12. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами від 15.03. 2016 р.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show>. (дата звернення 20.01.2020 р.).

13. Менеджмент організацій: підручн. для студ. ВУЗів, які навч. за напрямом «Менеджмент» / За загальн. ред. Л.І. Федурової. – К.: Либідь, 2016. – 187 с.
14. Міжнародний пакт про громадські і політичні права від 16.12.2002 р. // Бюлетень Міністерства юстиції України. – №2.
15. Михайловська І.М. Система соціального захисту населення в Україні: сутність, основні складові та напрямки вдосконалення // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 6. – Т. 4. – С. 255–260.
16. Москаленко В.В. Сутність соціального захисту та його місце в політиці соціальної держави // Наукові записки. – 2003. – Т. 21. – С. 42.
17. Палій О., Скуратівський В. Соціальна політика. – К.: УАДУ, 2013. – 265 с.
18. Петрушка В.А. Сучасні проблеми та перспективи соціального захисту населення в Україні. URL: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67795.doc.htm. (дата звернення 20.01.2020 р.).
19. Положення про центр медико-соціальної реабілітації дітей: затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 6.09.1996 р. № 1072.
20. Порядок призначення і виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, які перебувають під опікою або у відповідних закладах за принципом «гроші ходять за дитиною»: Постанова Кабінету Міністрів України №956 від 12.06.2006 р.
21. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України № 341-IX від 05.12.2019 (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – №35. – С.290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>. (дата звернення 20.01.2020 р.).
22. Про державну соціальну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1993. № 5. С.21.
23. Про деякі питання надання соціальної підтримки багатодітним сім'ям: Постанова Кабінету Міністрів України №250 від 13.03.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250-2019-%D0%BF>. (дата звернення

20.01.2020 р.).

24. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1993р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>. (дата звернення 20.01.2020 р.).

25. Про затвердження порядку надання державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю: Наказ Міністерства праці та соціальної політики № 226/ 293 від 30.04.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0466-02>.

26. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України №2249-VIII від 19.12.2017 р.// Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР).–1991.–№ 21. – С.252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>. (дата звернення 20.01.2020 р.).

27. Про соціальні послуги: Закон України №996 - IV від 19.07.2003 р. (зі змінами від 26.01.2016 р.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/annot/966-15>. (дата звернення 20.01.2020 р.).

28. Пространственное развитие в Европе: словарь-справочник. URL: <http://vasilieva.narod.ru/mu/csipfo/kpr/frames/guide/guidpsdecontin.htm>.

29. Розподіли домогосподарств за кількістю їх членів і наявністю дітей за регіонами та за економічними районами у 2014 р. URL: <http://www.ukrstat>. (дата звернення 20.01.2020 р.).

30. Рудик В. Проблеми правового регулювання соціальної допомоги на дітей одиноким матерям // Юридика Україна. – 2012. – № 4. – С. 56-59.

31. Руднєва О.М. Міжнародні стандарти прав людини та їх роль в розвитку правової системи України: теоретична характеристика: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. –Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2011. – 36 с.

32. Савка В. Є. До питання про систему інструментів соціальної політики в демократичному суспільстві. URL: <http://www.viche.info>. (дата звернення 20.01.2020 р.).

33. Синчук С.М. Правові ознаки соціальних пільг у сфері соціального

забезпечення//Держава і право.Юридичні і політичні науки: Зб. наук. пр. – 2012. – Вип. 56. – С. 301-306.

34. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні. – Харків: Одісей, 2015. – 380 с.

35. Сімейний кодекс України: Закон України № 2947 -111 від 10.01.2002р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 21. – С. 135.

36. Стаховська Н.М. Відносини в праві соціального забезпечення: дис. канд. юрид. наук: спец. – К., 2000. – 198 с.

37. Стрепко В.Л. Поняття допомог у праві соціального забезпечення // Вісник Львівського університету.Серія юридична. – 2014. – Вип. 36. – С. 400-403.

38. Тарасенко В.С. Правове забезпечення соціального захисту дітей-інвалідів в Україні: Монографія. – Одеса: Фенікс, 2008. – 156 с.

39. Тарасенко В.С. Призначення та виплата допомог сім'ям з дітьми: проблемні питання // Правове життя сучасної України: мат. Міжнародної наук. конф. професорсько-викладацького складу, 20-21 травня 2011 р. – Одеса: Фенікс, 2011. – С. 398-400.

40. Тюльпа Т.М. Історія становлення та розвитку соціальної допомоги: навчально-методичний посібник. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2013. – 92 с.

41. Узагальнення та вивчення практики розгляду і вирішення адміністративними судами справ, пов'язаних із соціальними виплатами особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи // Вісник Державної судової адміністрації України. – 2012. – № 2. – С. 80-95.

42. Устінов О.В. Регіоналізація перинатальної допомоги: міжнародний досвід//Український медичний часопис: актуальні питання клінічної практики. – 2012. – №4(90). – С. 4-5

43. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 05.07.2011р. у справі № К-46576/09 // Єдиний реєстр судових рішень України. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>. (дата звернення

20.01.2020 р.).

44. Холостова Е.И. Социальная политика и социальная работа: учебное пособие. – М.: Дашков и К, 2013. – 216 с.

45. Хоронжий А.Г. Соціальне управління: навч. посібник для ВНЗ. – Львів: Магнолія, 2012. – 296 с.

46. Федорова М.Ю. Теоретические проблемы правового регулирования социального страхования: монография. – Омск: Омский госуниверситет, 2013. – 382 с.

47. Центр для дітей та молоді з особливими потребами «Джерело» – офіційний сайт. URL: <http://www.dzherelo.sitegist.net>. (дата звернення 20.01.2020 р.).

48. Шевчук С. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: практика застосування та принципи тлумачення у контексті сучасного українського праворозуміння // Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. – 2015р. – № 2. – С. 221–238.

49. Шумило М.М. Міжнародні стандарти у сфері соціального захисту // Університетські наукові записки. – 2012. – № 3 (43). – С. 243-249.

50. Ярошенко І.С. Право соціального забезпечення: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2015. – 232 с.

51. Bonilla Garcia A. Social Protection: A Life Cycle Continuum Investment For Social Justice, Poverty Reduction And Sustainable Development / A. Bonilla Garcia, J.V. Gruat.– Geneva: International Labour Office, 2003. – 57 p.

ДОДАТОК А

СПИСОК

наукових праць Папанової Ксенії Геннадіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

з/п	Назва	Видавництво, журнал (назва, номер, рік) чи номер авторського свідоцтва	Кількість друко- ваних аркушів	Прізвища співавторів
	2	3	4	5
	Впровадження в Україні Європейських принципів соціального захисту населення	Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю від 27.10.2017р.	0,1	Беззубко Л.В Папанова К.Г

Загальний обсяг публікацій складає – 0,1 д.а., з яких особисто магістранту належить 0,1 д.а.

Автор

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Керівник

(підпис)

(прізвище, ініціали)

ДОДАТОК Б

Довідка про впровадження

Директору Навчально-наукового
інституту післядипломної освіти
Ганич О.А.

Рекомендації щодо розробки та впровадження системи соціального захисту осіб з інвалідністю, розроблені магістрантом Папановою К.Г., рекомендовані до впровадження та використовуються в умовах створенні Програми соціально-економічного розвитку Ясинуватського району на 2020 рік, що може реалізуватися за рахунок коштів державного та місцевого бюджету.

Використані рекомендації дозволили організації уточнити програму, сформулювати основні напрями діяльності та обґрунтувати необхідні для цього ресурси.

Заступник начальника управління

МП

(підпис)

О.О.Кривопляс

(прізвище, ініціали)